

Ivana Prijatelj Pavičić

Umjetnička akademija, Split

Lovorka Čoralić

Hrvatski institut za povijest, Zagreb

Prilog poznavanju baroknih oltara u splitskoj katedrali

Izvorni znanstveni rad – *Original scientific paper*

predan 4. 11. 2002.

Sažetak

U radu se obrađuju dosad nepoznati dokumenti iz knjiga dviju bratovština iz splitske katedrale: Bratovštine sv. Josipa i Bratovštine sv. Dujma, pohranjenih u Državnom arhivu u Zadru. Iščitavajući i raščlanjujući ove spise saznajemo nove podatke važne za poznavanje

triju oltara u splitskoj katedrali (Boninova oltara sv. Dujma – kasnije sv. Josipa, starog oltara sv. Josipa, koji se nalazio na mjestu današnjeg Morlaiterova oltara sv. Dujma, te Morlaiterova oltara sv. Dujma) u razdoblju od 1729. do 1799. godine.

Ključne riječi: *Split, oltar, bratovština, 18. stoljeće*

O oltaru sv. Josipa u splitskoj katedrali

Bratovština sv. Josipa osnovana je 3. prosinca 1700. sa sjedištem u splitskoj katedrali, u doba čuvenog splitskog nadbiskupa Stjepana Cosmija (1678.–1707.), o čemu nalazimo podatke u Cosmijevoj vizitaciji iz 1704. godine. Bratovština je okupljala ugledne splitske plemiće i građane, a među utemeljiteljima se spominju Frane Capogrosso, Leonardo Bernardi, Valerije Božičević i kanonik Dujam Kuparić. Bratovština je osnovana «za ispokoj duša od čistilišta» pod zaštitom sv. Josipa.¹

Na osnovi podataka iz donacije opata, kanonika i vikara Dujma Kuparića od 8. prosinca 1700. doznajemo kako je isti dao podići oltar Blažene Djevice Marije sa slikom sv. Josipa (ne precizira se o kojem je sv. Josipu riječ) i sv. Ivana Trogirskog.² Brat Dujma Kuparića bio je Ivan Kuparić, trogirski biskup (1684.–1694.), pa je to vjerojatno bio razlog zašto je na slici imao biti prikazan sv. Ivan Trogirski.

Oltar na kojem su se štovali sv. Josip i Blažena Djevica Marija nalazio se u sjevernoj pravokutnoj niši katedrale. Godine 1604. na tom mjestu porušen je oltar, a sagrađen je oltar »sv. Križa ili sv. Marije ili sv. Bartula« (*altare S. Crucis sive s. Bartholomaei*), koji se spominje u vizitaciji nadbiskupa Stjepana Cosmija iz 1682.–1683. godine.³ Cosmi u vizitaciji navodi da se na tom oltaru nalazila slika Bogorodice s Kristom na krilu. Prema opisu u vizitaciji, koju potpisuju nadbiskup Cosmi i kanonik Didak Manola, oltar je 1704. godine imao mramornu bazu s baroknom ornamentikom, dva visoka stupa i zabat ukrašen anđelčićima.⁴

Oltar posvećen sv. Josipu spominje se u biskupskim vizitacijama splitske katedrale od 1714. do 1767. godine: u vizitaci-

ji nadbiskupa Stjepana Cupilija iz 1709.–1714. godine (spominje se *altare st. Joseph posta in dicta cathedrali ecclesia*),⁵ te 1766. godine u vizitaciji nadbiskupa Ivana Luke Garagnina (1765.–1780.).⁶

Shematizirani prikaz staroga katedralnoga oltara posvećenoga sv. Mariji i sv. Josipu sačuvan je na skici francuskog slikara i crtača Charlesa Louisa Clérisseaua (crteži i grafike čuvaju se u petrogradskom Ermitažu), rađenoj 1757. godine kao predložak za grafiku u knjizi engleskog arhitekta i povjesničara Roberta Adama o Dioklecijanovoj palači, objavljenoj sedam godina kasnije (*Ruins of the Palace of the Emperor Diocletian at Spalato in Dalmatia*, London 1764.).⁷ Na tom se crtežu u sjevernoj niši na zidu iznad shematski prikazanog oltara vidi prozor u obliku lunete, koji spominje već Cosmijeve vizitacije 1704. godine, a ispod prozora je oltar koji se sastoji od baroknog antependija i svetohraništa. Sudeći po stilskim oznakama oltara na Clérisseauovu crtežu, to bi trebao biti oltar posvećen Djevici, za koji je oltarnu palu bio dao izraditi Dujam Kuparić. Na crtežu iz Petrograda ne vidi se slika s likovima sv. Josipa i sv. Ivana Trogirskog, koju je naručio Kuparić 1700. godine, kao ni ciklus od osam slika posvećen Gospi datiran na kraj 17. stoljeća, koji se danas nalazi na stropu niše. Taj se lijepi barokni ciklus pripisivao splitskom slikaru Marku Capogrossu.⁸ R. Tomić atribuirao ga je Pieteru de Costeru, flamanskom slikaru djelatnom u Veneciji.⁹ Čini se su te stropne slike «preživjele» proširenje niše na prostor periptera od 1767. do 1770. godine, kao i njezinu transformaciju u duboku kapelu, u kojoj je umjesto ranijeg oltara sv. Josipa postavljen novi Morlaiterov mramorni oltar posvećen sv. Dujmu. Slike su preživjele i konzervatorsko-restauratorski zahvat 1924., koji je smanjio kapelu

Splitska katedrala prije rušenja zgrade stare biskupije (»Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku«, 1920.)

Split cathedral before the old bishopric building was demolished

Katedrala nakon rušenja zgrade stare biskupije (Ć. Iveković, »Dalmatiens Architektur und Plastik«)

The cathedral after the old bishopric building was demolished

vrativši niši izvorni arhitektonski izgled iz Dioklecijanovoga doba.

Iz vizitacije nadbiskupa Ivana Luke Garagnina i dosad neobjavljenih arhivskih spisa iz Državnog arhiva u Zadru doznajemo da je godine 1767. oltar sv. Josipa koji je prikazao Clérisseau na svom crtežu odstranjen s ranije lokacije u katedrali, kako bi na njegovo mjesto bio postavljen novi oltar posvećen sv. Dujmu, rad venecijanskog kasnobaroknog kipara Giovannija Marije Morlaitera. Tom prigodom štovanje sv. Josipa nije uklonjeno iz katedrale, već je preneseno na kasnogotički barokizirani oltar sv. Dujma, koji je početkom 15. stoljeća izradio Bonino da Milano.¹⁰

Što se zbilo s Kuparićevim oltarom 1767. godine, te kako je izgledao novi oltar sv. Josipa, nastao preinakama oltara u Boninovoju kapeli 1767.–1768. godine, saznajemo iz knjige Bratovštine sv. Josipa, pohranjene u Državnom arhivu u Zadru.

Interijer Boninove kapele definiran tijekom 1767. i 1768. godine više ne postoji. Izmijenjen je u konzervatorskom zahvatu 1958. godine. Tada su uklonjeni barokna menza i stipes i nađen je sarkofag s likom Dobrog pastira. Barokni stipes s pripadnom kustodijom uklonjen je i postavljen u sakristiju.¹¹

Taj antički sarkofag na Boninovu oltaru zazidan je godine 1730. u vrijeme nadbiskupa Ivana Krstitelja Laghija (1720.–1730.), a preko njega sagrađen je barokni antependij. Sarkofag-kameni oltar izdubljen kao raka u kojoj su sa strane vratašca spominje Cosmi u svojoj vizitaciji iz 1682. godine.¹²

On sam nije ga mogao vidjeti jer je već u doba njegove vizitacije bio sakriven. Njegov nasljednik, nadbiskup Cupili u svojoj vizitaciji iz 1704. godine navodi da je prikriven kožnim antependijem sa središnjim medaljonom s likom sv. Dujma.¹³ Nadbiskup Cupilli spominje da je pod kožnim antependijem vidio sarkofag s uklesanim mramornim kipom u sredini. Nadalje, vidio je na pročelju i na lijevoj strani rake prozorčić i ukrase. Istraživač dalmatinske crkvene povijesti Daniele Farlati, prema građi koja mu je dostavljena iz Splita u doba nadbiskupa Pacifika Bizze (1746.–1756.), opširno je opisao izgled i položaj sarkofaga.¹⁴

Konzervatorska istraživanja 1958. godine u katedrali vrednovala su antički i gotički sloj Boninove kapele: barokni je stipes prenesen u sakristiju, kako bi u prostoru postao vidljiv starokršćanski sarkofag s likom Dobrog pastira, koji je dotad bio sakriven. Tada je uklonjen i reljef Giuseppea Montevintija s prikazom *Sna sv. Josipa*, koji je 1767. bio postavljen iznad svečeve rake, a vraćen je Boninov reljef s likom sv. Dujma iz splitske Krstionice.¹⁵

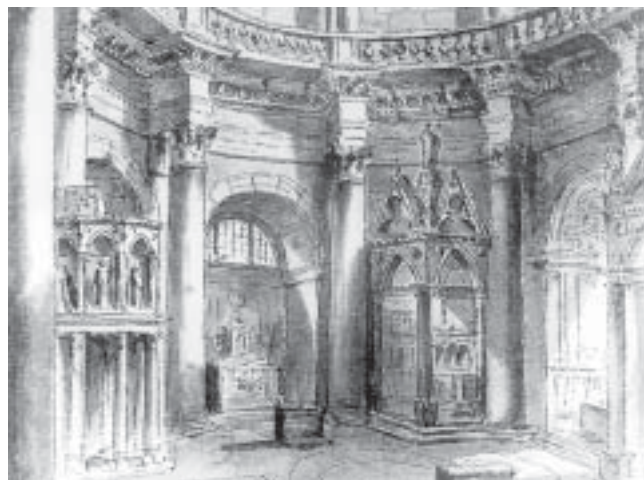
U vrijeme Fiskovićeva zahvata na Boninovu oltaru nije bila poznata sudbina stipesa oltara sv. Josipa nakon izgradnje Morlaiterova oltara. Javno je da za njega u katedrali više nije bilo mjesta, jer je na Boninovu oltaru već postojao drugi barokni stipes iz 1730. godine.

U ovom prilogu objavljuju se podaci iz bratimskih knjiga Bratovštine sv. Josipa iz Državnog arhiva u Zadru, koji govore o sudbini starog oltara sv. Josipa, kao i podaci iz knjiga

Angjeo Uvodić, *Mauzolej Dioklecijanove palače*, Galerija umjetnina, Split, bakropis (foto: Z. Buljević)

Angjeo Uvodić, Mausoleum of the Diocletian's palace

C. L. Clérisseau, Crtež unutrašnjosti katedrale s pogledom na sjevernu nišu s oltarom sv. Josipa (Ermitaž, St. Peterburg)

C. L. Clérisseau, drawing of the interior of the cathedral with the view to the north niche with the altar of St. Joseph

Bratovštine sv. Dujma (također pohranjenih u Državnom arhivu u Zadru), koji dopunjuju naša saznanja o sudbini Boninova oltara 1767. godine, kada je štovanje sv. Josipa preneseno na taj oltar, čime je ujedno on prestao biti oltarom posvećenim sv. Dujmu.¹⁶ Poznato je kako su tijekom svečanosti posvećenja novog oltara sv. Dujma 1770. godine relikvije splitskog zaštitnika s Boninovoga oltara prenesene na novi oltar uz glazbu *Oratorija* Julija Bajamontija.¹⁷

Podaci o oltaru bratovštine sv. Josipa sadržani su u knjizi iste udruge, pohranjenoj, kako je navedeno, u Državnom arhivu u Zadru (dalje: DAZ).¹⁸ Dana 22. veljače 1767. kanonik Juraj Candido¹⁹ i splitski patricij Josip Cindro, *deputati all'arca*, dogovaraju se s predstojnikom bratovštine sv. Josipa (*presidente della veneranda arciconfraternità di San Giuseppe*) Dujmom Mazzucatom, o sudbini bratimskog oltara. Kao prvo, s upraviteljima Bratovštine sv. Josipa dogovoreno je da se mijenja mjesto oltara njihove bratovštine. Bratovštini se doznačuje kapela s oltarom sv. Dujma pod uvjetom da srebro koje je služilo u kapeli sv. Dujma mora biti vraćeno *in mano delli signori deputati all'arca*. Srebro koje je trenutno u kapeli sv. Josipa ostaje na raspolaganju Bratovštini sv. Josipa. Bratimi sv. Josipa moraju prenijeti vlastite bratimske znakove u kapelu trezora (katedrale). Postojeći oltar sv. Josipa sa svojom palom (!) daje se na raspolaganje bratimima Bratovštine sv. Josipa. Daje im se pravo da djelomično izmijene stari oltar sv. Dujma prilagođujući ga u oltar sv. Josipa. Pritom se izriječkom od bratima traži da postojeći oltar sv. Dujma treba ostati kao cjelina unutrašnjosti i vanjstinom, kako bi se sačuvala njegov skladan odnos s oltarom sv. Staša: *rimanere in perpetuo senza che mai in minima parte essere alterato, e ciò per l'evidente irregolarità, che apparirebbe in linea d'architettura, cosichè li due altari tanto di San Doimo in presente, che sarà nominato di San Giuseppe, quanto quello di San Anastasio abbiano a ritenere in ogni tempo l'istesa figura, forma, e modello, che hanno presentemente*. Spomenuti citat pokazuje da su Splitski 1767. godine, u jeku kasnog baroka, imali osjećaj važnosti čuvanja jedinstvene arhi-

tektonsko-skulpturalne cjeline koju su u njihovoj stolnici činili oltari sv. Dujma i sv. Staša, kao zanimljiv spoj kasnogoćkog stila u arhitekturi njihovih ciborija i svetačkih sarkofaga, te baroknih stipesa, pristupnih stepenica i zidnih slika u unutrašnjosti oba ciborija.

Bratimima sv. Josipa dopuštaju se izmjene Boninova oltara u unutrašnjosti u skladu s potrebama bratovštine: mogu izmijeniti nadbiskupske insignije koje pripadaju sadašnjem svecu (Dujmu) i smanjiti ih kako im odgovara, te dodati natpis, znak (*geroglifico*) za koji drže da odgovara sv. Josipu. Nadalje, mogu zamijeniti postojeći reljef (s likom sv. Dujma) s novim reljefom s likom sv. Josipa (u knjizi se ne navodi ime autora reljefa) – koji će biti prilagođen mjestu. Stoji zapisano da novi reljef (ne navodi se Montevintijevo ime) mogu postaviti od 29. tekućeg mjeseca nadalje. Ovaj podatak govori nam da je reljef Giuseppea Montevintija bio dovršen u veljači 1767. godine.²⁰

Naručitelji su tražili da reljef ne ugrozi arhitekturu oltara: gotički baldahin nad budućim reljefom morao je ostati u postojećem stanju. U ugovoru se, potom, navodi da pokretna oprema koja služi za ukras oltara sv. Dujma, poput tkanina od damasta, može prijeći na uporabu Bratovštine sv. Josipa. Bratovština se, nadalje, treba pobrinuti i o relikvijama, piksidi i kustodiji s Kuparićevoga oltara sv. Josipa. Budući da će kustodija biti potrebna za Presveti Sakrament, ukoliko se ne bude mogla prilagoditi postojeća kustodija s Kuparićevoga oltara sv. Josipa (bila je uska u odnosu na Boninov oltar), bratimi mogu napraviti novu.

Izgled Boninova oltara nakon transformacije započete 1767. godine poznat je sa starih fotografija snimljenih prije 1958. godine.²¹ Na starih fotografijama unutrašnjosti Boninova ciborija vide se platna slikara B. Bossija datirana oko 1700. godine, koja su bila obrubljena kićenim okvirima ukrašenima cvijećem i anđeoskim glavicama. Jedan anđeo na spoju rebara držao je viseći svijećnjak.²² Ispod baldahina na sarkofagu – umjesto Boninova kipa sv. Dujma – nalazi se reljefni

Raka sv. Dujma (Bonino da Milano) s reljefom *Sna sv. Josipa* (Giuseppe Montevinti) (C. Iveković, »Dalmatiens Architektur und Plastik«)

Tomb of St Domnius (Bonino da Milano) with the relief of St Joseph's Dream (Giuseppe Montevinti)

prikaz zaspalog sv. Josipa kojem se u snu javlja anđeo izveden u štuku.

Ispod sarkofaga nalazi se mramorni barokni antependij (ispred ranokršćanskog sakrofaga) postavljen 1730. godine, izrađen od višebojnog mramora, ukrašen figurama anđela. Prednjom stranom dominira kartuša, iznad koje je školjka sa cvijećem i voćem, oko kojih su vitice s akantom, festoni s voćem i anđeli.²³

U knjizi *Bratovštine sv. Dujma u Splitu* (knjiga poslovanja, prihoda i rashoda bratovštine)²⁴ nalazimo zanimljive podat-

Raka sv. Dujma
Tomb of St Domnius

Raka sv. Dujma s baroknim stipesom (»Schneiderov fotografski arhiv. Hrvatski spomenici kulture i umjetnosti«)

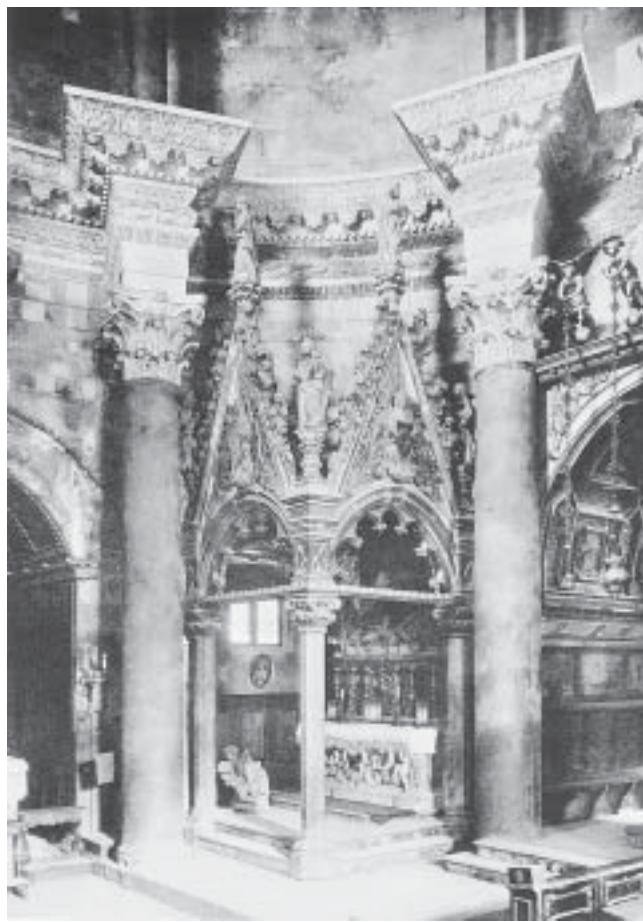
Tomb of St Domnius with baroque stipes

Raka sv. Dujma, barokni stipes
Tomb of St Domnius, baroque stipes

Današnji izgled Boninovog oltara sv. Dujma (foto: K. Tadić)
Present form of Bonino's altar of St Dominus

Juraj Dalmatinac, Kapela sv. Staša (Ć. Iveković, »Dalmatiens Architektur und Plastik«)
Juraj Dalmatinac, the Chapel of St Anastasius

ke o nastanku tog oltara. Doznajemo o majstoru Francescu, koji je tijekom 1729.–1730. godine radio na podizanju gore spomenutog antependija oltara i o isplatama što ih je dobio za svoj posao, kao i o novcu koji je isplaćen splitskoj građanki Katarini Jeremiji (*Catarina Geremia*) za najam magazina u kojem se 14 mjeseci izrađivao oltar. Nažalost (kao što je često uobičajeno u ovoj vrsti spisa), nije navedeno prezime majstora Francesca.²⁵ Francesco je, prema navodima u bratimskoj knjizi, morao obući u kamen i mramor (zazidati) starokršćanski sarkofag s likom Dobrog pastira. Sudeći po poslovima koje je obavljao, možemo pretpostaviti da je Francesco bio izvođač projekta, a ne kipar skulpturnih dijelova oltara. Spomenimo da vijenci s voćem i glave anđela na predoltarniku koji se do 1958. godine nalazio na Boninovu oltaru pokazuju stanovite sličnosti s onima na stipesu oltara na ulazu u crkvicu Gospe od Zvonika.

Nakon što je Francesco obavio svoj zadatak, tijekom 1730-ih godina novi se oltar sv. Dujma, kao i kapela u kojoj je smješten, i dalje uređuju. Tako, primjerice,²⁶ doznajemo da je 1736. godine Bratovština sv. Dujma platila *al Marin Zuanne per far bianchini e argenti del altare lire 10, per far impiom-*

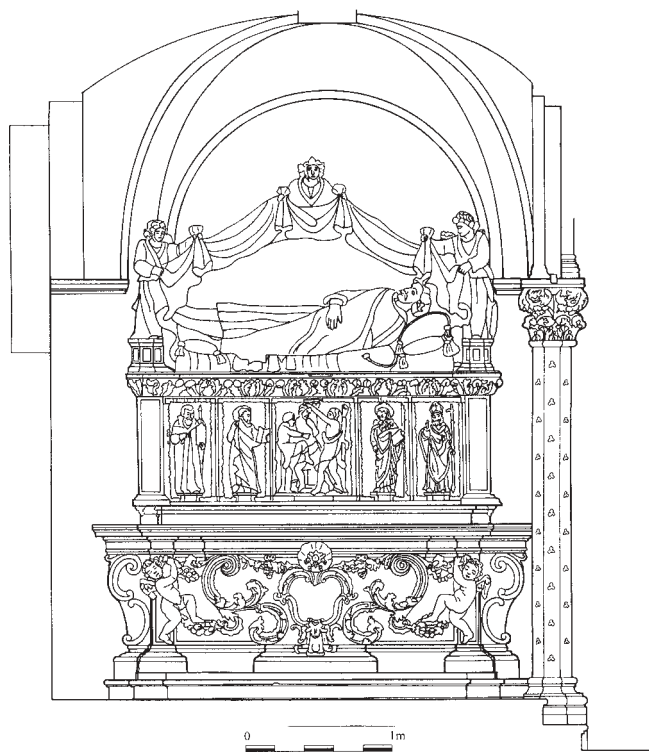
*bar, et in arpesar li fiorami di pietra, che sono sopra la cappella del Santo.*²⁷

Godine 1738. uređen je prozor sa staklom bočno od oltara u kapeli i donesen oltar od srebra (*per far portar l'altare d'argento del lavoro in chiesa lire 1*).²⁸ Na koji se oltar od srebra odnosi navod? Da li na srebrnu palu s likovima Bogorodice s Djetetom i dvanaest apostola datiranu u prva desetljeća trećenta, od koje su do danas sačuvani dijelovi u riznici splitske katedrale?²⁹

Srebrna pala sa starog oltara sv. Dujma (reljefni likovi Bogorodice s Djetetom na prijestolju i jedanaest apostola) čuvala se tijekom godine u riznici katedrale.³⁰ Spominje se u inventaru riznice 1695. godine. Godine 1698. jedan je apostol bio poslan na popravak u Mletke, ali je vraćen nepopravljen 1699. godine.³¹

Dana 7. svibnja 1739. godine (na dan sv. Dujma) uređeno je staklo na prozoru. Dvadeset lira isplaćeno je majstorima koji su za vrijeme blagdana razgradili (*anno desfatto altare*) mramorni oltar.

Neki su radovi rađeni na »*predeli super altarem*« dana 17. travnja 1740. Dana 14. veljače 1741. plaćeno je 38 lira za

Crtež oltara sv. Staša s baroknim stipesom (Zavod za fotogrametriju Geodetskog fakulteta u Zagrebu)

Drawing of the altar of St Anastasius with the baroque stipes

Oltar sv. Staša s baroknim stipesom («Schneiderov fotografski arhiv. Hrvatski spomenici kulture i umjetnosti»)

The altar of St Anastasius with the baroque stipes

vraćanje ploče mramornog oltara na njezino mjesto. Zašto je mramorni oltar rastavljen na blagdan sv. Duje 1739. godine te zašto je 1741. godine bio ponovo sastavljen nakon blagdana sv. Duje? Može se pretpostaviti da se tijekom 1739.–1741. godine pomicala mramorna ploča menze oltara kako bi se izvadila raka sa svećevim moćima i sredile moći. Iz tog vremena mogu datirati podaci o izgledu sarkofaga koji su se nalazili unutar stipesa, a koje je Farlati naveo u svome crkvenopovijesnome djelu *Illyricum sacrum*.³²

Godine 1759. plaćeno je 70 lira za izradu predočnice (*per sacrum convivium, lavabo*) i za četiri pozlaćene vaze (4 *vasetti indorati*), što su nabavljene iz Venecije za oltar sv. Dujma.³³ Godinu dana kasnije u dva je navrata (5. veljače i 9. travnja 1760.)³⁴ isplaćeno majstoru Iseppu Cosseru 96 lira za njegov rad (ne navodi se o kojem je poslu riječ) na oltaru sv. Dujma. Iz bratimske knjige ne doznajemo ništa detaljnije o navedenom Cosseru (klesaru i graditelju koji se spominje oko 1750. u Splitu) i njegovim radovima na oltaru sv. Dujma.

Boninov je oltar nakon 1767. doživio niz prilagodbi novom titularu. U knjizi administracije Bratovštine sv. Josipa, dana 16. listopada 1779. godine, spominje se drvodjelac Jakov koji za 20 lira treba prilagoditi (*accomodar*) svečeve insignije (očito one s bivšeg oltara sv. Dujma), a 24. travnja 1779. zlatar Matić, koji je trebao prilagoditi srebrninu za 143,10 lira.³⁵ Dana 4. travnja 1793. godine isplaćeno je *al protto Mattio per governar la tabela, ed al pitor in tutto lire 34*.³⁶

Iz dokumenta ne saznajemo o kojoj je slici riječ. Koncem stoljeća, 20. srpnja 1799. godine, isplaćeno je protomajstoru Ivanu (*Gio...?*) 144 lira za restauraciju oltara.³⁷

O izgradnji stipesa oltara sv. Staša

Posveta novog oltara obavljena je 21. prosinca 1768., o čemu svjedoči komadić pergamene s tekстом *MDCCLXVIII die XXI Mensis Decembris Ego Joannes Lucas Archiepiscopus Spalatensis consacra vi altare hoc in honorem Sancti Anastasii Martyris, et Reliquias Sanctorum Martyrum*.³⁸ Stručnjaci drže da je prema predoltarniku s Boninova oltara 1768. godine na susjednom oltaru sv. Staša izrađen novi barokni stipes.

Taj je stipes sa Staševa oltara prigodom konzervatorskih istraživanja kapele sv. Staša 1974.–1975. godine uklonjen i smješten u prostoriju pjevališta katedrale, koja se nalazi kat ispod sakristije splitske katedrale.³⁹ Možda je u ugovoru za stipes sa Staševa oltara (koji dosad nije pronađen) bilo precizirano da mora nalikovati stipesu s Boninova oltara, kako se ne bi narušila simetrija koju čine kapela sv. Staša i kapela sv. Duje u splitskoj katedrali. Kada je antički sarkofag na Boninovu oltaru zazidan i izgrađen barokni antependij, Staševa je kapela sa svojim postojećim jednostavnim stipesom odudarala i nametnula se potreba za usklađivanjem izgleda obiju kapela. Zajedno s malim sarkofagom taj je stipes uklonjen

Pogled na unutrašnjost katedrale s Morlaiterovim oltarom sv. Dujma (C. Iveković, »Dalmatiens Architektur und Plastik«)

View of the interior of the cathedral with Morlaiter's altar of St Dominus

Pogled na unutrašnjost katedrale s Morlaiterovim oltarom sv. Dujma (A. Dudan, *La Dalmazia nell'arte italiana, Venti secoli di civiltà*, I, Milano 1921.)

View of the interior of the cathedral with Morlaiter's altar of St Dominus

1768. godine. Tada su popravljani okviri i slike na stropu kapele te je kapela obojena.⁴⁰

Barokizirani izgled kapela je zadržala otprilike do 1960., kada su uklonjene Bossijeve slike i njihovi okviri s unutrašnjosti ciborija. Barokni je stipes ostao do 1974., kada je uklonjen i prema crtežu u Farlatijevoj knjizi rekonstruiran današnji stipes.⁴¹

Postoji niz razlika između baroknih stipesa u kapelama sv. Staša i Dujma. Primjerice, po sredini stipesa Boninova oltara, bočno od ornamenta u obliku školjke od žutog mramora s bijelim kamenim jabukama, isklesani su anđeli, kojih nema na stipesu oltara sv. Staša. Autor stipesa sv. Staša nije ponovio ni dva anđela koji se nalaze i na stražnjem dijelu stipesa Boninova oltara. Umjesto njih na stipesu sa Staševa oltara isklesane su vitice od bijelog mramora. U odabiru mramorne građe i u klesarskoj izvedbi ornamentiranih vitica također postoje uočljive razlike među oltarima. Stipes s Boninova oltara rađen je u kombinaciji žutog, ružičastog i bijelog mramora, a stipes oltara sv. Staša u kombinaciji ružičastog, zelenkastog, žutog i bijelog mramora. Ornament vitica od raznobojnog mramora koje krase podeste stepenica Staševa i Boninova oltara međusobno nalikuju. Razlika je prisutna u obliku stepenica. Na stipesu s Boninova oltara najviša je stepenica u tlocrtu valovito razigrana u prostoru, a na stipesu sa Staševa oltara pravokutne je forme.

O izgledu oltara sv. Staša prije postavljanja baroknog predoltarnika postoje podaci u vizitacijama splitske katedrale i u djelu *Illyricum sacrum*.⁴² Te podatke o izgledu ovog oltara prije izrade novog baroknog stipesa datiranog u vrijeme biskupovanja Ivana Luke Garagnina, 1768. godine, potvrdila su konzervatorska istraživanja. R. Tomić uočava da su slične stipese radili altaristi Pio i Vicko Dall'Acqua.⁴³ Otkriće arhivskih dokumenata, koje je 1997. godine pronašao Arsen Duplančić, pokazalo je da je stipes Staševa oltara nastao 1768. godine, što je omogućilo da se taj stipes na temelju stilskih sličnosti 2001. godine poveže s radionicom Pija i Vicka Dall'Acque, kipara iz Chioggie.⁴⁴

Kada je 1768. izgrađen novi barokni stipes, postavljena je i nova menza.

Postavljanje novog stipesa oltara sv. Staša i preuređivanje Boninova oltara (koji mijenja titulara) treba sagledati u kontekstu cjelovitog projekta uređenja unutrašnjosti splitske katedrale, koji se odvijao od 1766. do 1770. godine, u vrijeme biskupovanja Ivana Luke Garagnina. Kruna tog velikog zahvata na uređivanju unutrašnjosti splitske katedrale bilo je podizanje nove kapele s oltarom sv. Duje. Gradnja tog novog oltara vjerojatno je dodatno potaknula naručitelje na promjenu oltara sv. Staša. Bratimska knjiga Bratovštine sv. Duje u Državnom arhivu u Zadru i o tom tzv. Morlaiterovu oltaru donosi nove podatke.

Pogled na unutrašnjost katedrale s Morlaiterovim oltarom sv. Dujma (Ć. Iveković, »Dalmatiens Architektur und Plastik«)
View of the interior of the cathedral with Morlaiter's altar of St. Domnius

Kapela sv. Dujma (F. H. Jackson, »The Shores of the Adriatic. The Austria Side, The Küstenlande Istria and Dalmatia«)
The chapel of St. Domnius

Valja uočiti da je, potaknuvši završetak barokizacije oltara sv. Dujme i sv. Staša i podizanje novog oltara sv. Dujme – Ivan Luka Garagnin utjecao na to da u splitsku katedralu uđe nova kasnobarokna (ili, možda bolje, rokokoovska) atmosfera. Ta Garagninova adaptacija dočekala je 20. stoljeće, koje se prema njoj mačehinski ponijelo i u tri faze, u tri konzervatorska zahvata (1924. godine zahvat smanjivanja gabarita kapele sv. Dujma unutar sjeverne niše katedrale, 1958. zahvat izbacivanja baroknih umjetnina iz Boninove kapele, 1974.–1975. zahvat izbacivanja baroknih umjetnina iz kapele sv. Staša) potpuno uništilo cjelinu nastalu 1767.–1770. godine.

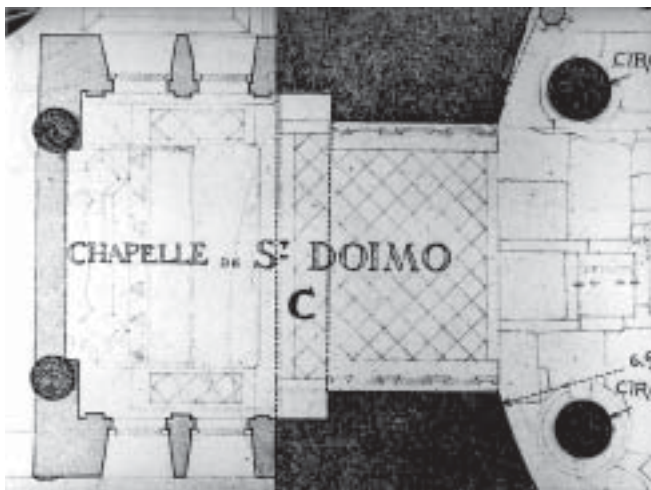
Težnja za stilskom usklađenošću na koju je bio stavljen naglasak pri tom novom uređenju splitske katedrale ne treba nas iznenaditi. Barokni mramorni oltari povezali su prostor antičkog oktogona i dviju kasnogotičkih kapela u jedinstvenu cjelinu, a posebnu ulogu odigrala je podudarnost stipesa u spomenutim kapelama. Primjerice, pri gradnji oltara u hvarskoj katedrali nastojalo se postići da paralelni oltari u traveju budu isti, čime se naglasilo jedinstvo i simetričnost prostora.⁴⁵

Novi podaci o podizanju oltaru sv. Dujma sa skulpturama G. B. Morlaitera

Godine 1767.–1770. postavlja se u katedrali novi oltar sv. Dujma. Zahvaljujući tekstu splitskoga glazbenika i liječnika Julija Bajamontija *Proseguimento della storia di San Doi-*

mo, in qui si describe la traslazione del suo corpo ultimamente solennizzata nella città di Spalato, tiskanom u Veneciji 1770. godine, poznato je da je autor kipova na oltaru bio venecijanski skulptor Giovanni Battista Morlaiter. Bajamonti navodi da je oltar načinjen prema modelu ili nacrtu koji je došao iz Rima.⁴⁶ Nadalje, Bajamonti piše da je Splicanin Mihovil Luposignoli dao nacrt veličanstvenog oltara sa sarkofagom *disegno' un' maestoso Altare con un'Arca ...ma essendosi poi cangiato pensiero circa il sito di detto Altare, se ne procuro' un adattato modello da' più eccellenti professori che fossero in Roma e questo si mandò in Venezia al signor Morlaiter, esquisito Scultore, il quale con tutto l'impegno diede mano al lavoro (...) e nel anno 1767 si vide innalzata nel Duomo una nuova Cappella, ed in essa l'Altare coll'Arca alle Reliquie del Santo Martire destinata.*⁴⁷ Na Dujmov blagdan 1770. godine u njega su prenesene moći.

Poznati splitski glazbenik nije naveo ime autora rimskog nacrtu, kao ni ime graditelja kapele. U nedostatku izvora pitanje identifikacije autora koji su radili na projektiranju i izradi kapele ostalo je neriješeno. R. Tomić iznosi pretpostavku da bi s obzirom na naglašeni skulptorski karakter oltara autor arhitektonske koncepcije mogao biti sam Morlaiter. Dosad je poznato da je Morlaiter u podjeli posla između altarista, klesara, kipara i arhitekta isključivo radio kao kipar koji je skulpturom dopunjavao arhitektonsku konstrukciju nekog arhitekta ili altarista.⁴⁸ Primjerice, surađivao je u crkvi sv. Marije u Zadru s altaristom Lorenzom Bonom, a u

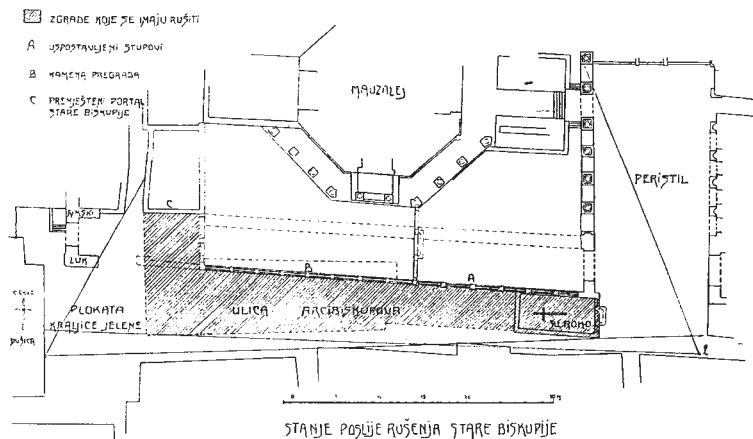

Tlocrt Dioklecijanova mauzoleja, detalj kapele sv. Dujma (E. Hébrard-J. Zeiller, Spalato. Le palais de Dioclétien, Paris 1912.)
Plan of Diocletian's mausoleum, detail of St Domnius' chapel

crkvi s. Maria della Fava u Veneciji s arhitektom Giorgiom Massarijem.⁴⁹ Oltar sv. Dujma iz 1767.–1770. godine čini: stipes u donjem dijelu, s ugaonim pilastrima i središnjom kartušom izvijene linije s reljefnim prikazom mučeničke smrti sv. Dujma, i sarkofag u gornjem dijelu, koji stoji položen na trima simbolima: kaležu, mitri i amiktu, okružen likovima Vjere i Postojanosti, koji počivaju na oltarnoj menzi i podržavaju sarkofag.

U istoj knjizi bratovštine nalazimo podatke o izradi novog oltara sv. Dujma, za koji je skulpture radio Morlaiter. Dana 18. veljače 1766. bergamskom majstoru Antoniju Liciniju⁵⁰ isplaćuje se 170 lira. U knjizi splitske Bratovštine Dobre smrti (danas također u Državnom arhivu u Zadru), koja se sastajala u crkvi sv. Filipa, spominje se neka isplata ovom majstoru iz 1767. godine: *a mistro Antonio Licini per livello dei fondi di nostra chiesa che paga a S. Doimo*.⁵¹ Isti se majstor u knjizi Bratovštine sv. Dujma spominje ponovo 8. svibnja 1769. godine,⁵² kada mu je plaćeno 8,6 lira *per ferri e piombo per brazoletti*. Spominje se i 6. svibnja 1771. godine, kada mu Bratovština isplaćuje 17,10 lira *per ferro, e feradure per le casselle*.⁵³ Odnosi li se taj podatak na rešetku od kovanog željeza koja je prekrivala prozore nekadašnje kapele s vanjske strane?⁵⁴

Nadalje, iz istoga sveska bratimske knjige saznajemo da je 1765. godine plaćeno 16 lira za prijenos svetačkih figura iz Venecije u katedralu.⁵⁵ Da li je riječ o Morlaiterovim skulpturama? Ako se podatak odnosi na Morlaiterove kipove, to bi značilo da su bile naručene iste godine kada je Garagnin s mjesta rapskoga biskupa premješten na splitsku stolnicu. Netom po svom ustoličenju posjećuje splitsku katedralu i piše svoju vizitaciju (1766. godine). Premda iz dokumenata vidimo da je već početkom 1766. godine Licinio radio na novoj kapeli sv. Duje, Garagnin te radove prešućuje u vizitaciji. Nadalje, stari oltar sv. Josipa još uvijek spominje na prvobit-

Tlocrt okoliša mauzoleja poslije rušenja zgrade stare biskupije s ucrtanom kapelom sv. Dujma na peripteru (»Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku«, 1920.)

The plan of the surroundings of the mausoleum following the demolition of the old bishopric, with the drawn chapel of St Domnius on the peripter

noj lokaciji. Ne spominje Montevintijev reljef s prikazom *Sna sv. Josipa* rađen za novu lokaciju tog oltara. Iz Garagninove vizitacije proizlazi da Boninov oltar sv. Dujma i oltar sv. Josipa u sjevernoj niši katedrale nisu bili promijenili funkcije tijekom pripremnih radova na gradnji nove kapele, sve do prvih radova na gradnji nove kapele i postavljanja Morlaiterova oltara na mjesto starog oltara sv. Josipa. Dana 5. siječnja 1768. godine plaćeno je 3,12 lira *per il instrumento del altare stipulato con i signori deputati all'arca lire 3,12*.⁵⁶ Godine 1768. isplaćuje se zlatar Mattio Traghetta za izvedene radove za novu kapelu sv. Dujma: za četiri oltarne palme 96 lira,⁵⁷ za dvije svjetiljke (*lampade*) od srebra čak 3595,13 lira,⁵⁸ za tri lanca (*verghe*) od srebra 491 lira,⁵⁹ 24 lire za osam komada pozlaćenih drvenih okvira nabavljenih iz Venecije za uokvirivanje damasta. Istodobno isplaćen je i za izradu dvaju štapova (*scovoli*) za čišćenje oltara, za 6 vjenčića (*coronelle*) od pozlaćenog rama za 6 srebrnih svijećnjaka,⁶⁰ te za namještanje jednog visećeg svijećnjaka koji je bio posudio za svečevu svečanost.

Dvije sačuvane lampade i lanci od srebra svjedoče da je spomenuti Mattio Traghetta bio vješt obrtnik i zlatar.⁶¹ Nažalost, u knjizi Bratovštine sv. Dujma nije navedeno tko je autor najkvalitetnijih baroknih predmeta u kapeli sv. Dujma – srebrnog poklopca rake sv. Dujma i četiri srebrna okvira u kojima je ispisana svečeva himna.

Dana 8. svibnja 1769. Liciniju je plaćeno željezo i olovo upotrebljeno u kapeli. Posljednji puta je isplaćen nakon što su već bile prebačene svečeve moći u novu kapelu: dana 6. svibnja 1771. plaćen je za željezo i za *feradure per le caselle*.⁶²

Uz Licinija na kapeli je radilo još nekoliko majstora, od drvodjelaca do zlatara. Dana 14. studenog 1769. isplaćen je majstor Antonio Galasso za prilagođavanje ormara (da li onog u kojem se čuvaju relikvije?). Dana 15. siječnja 1770. isti je

Raspelo Jurja Petrovića iznad kapele sv. Dujma («Schneiderov foto-grafijski arhiv. Hrvatski spomenici kulture i umjetnosti») Crucifix of Juraj Petrović above the chapel of St Domnius

G. B. Morlaiter, Oltar sv. Dujma
G. B. Morlaiter, *The altar of St Domnius*

plaćen za uređenje *vero* (vjerojatno prozora) u kapeli, a 12. veljače 1770. *per broche serve per coprire l'altare alla fabbrica del organo*. Za rad i materijal (čavle i sl.) na svetohraništu svečeva oltara, pripremanog za svečani prijenos moći na blagdan sv. Dujma, isplaćen je u dva navrata (4. i 22. svibnja 1770.). Istodobno je isplaćen i za *ferade* prozora u kapeli.⁶³ Iz toga zaključujemo da su prozori u kapeli bili završeni neposredno prije svečanog prijenosa svećevih moći 7. svibnja 1770. godine. Poslije prijenosa svetačkih moći ponovo će raditi za Bratovštinu sv. Duje: spominje se dana 8. travnja 1775. godine, kada procjenjuje *casa sacra*. Dana 16. rujna 1781. godine plaćen je za rad na klecalima (*scabelli*).⁶⁴ Dana 20. srpnja 1783. godine uređuje jedan grob u crkvi sv. Matije. Majstora Antonija Galassa pratimo koncem 18. stoljeća u Hvaru, Visu i Splitu.⁶⁵ Ponovo radi na kapeli sv. Duje 1786. godine: dana 11. prosinca plaćen je za uređenje njezina krova koji je bio pogođen gromom. Podaci o njegovoj aktivnosti od 1769. do 1786. godine na kapeli sv. Dujma nadopunjuju naša saznanja o njegovoj djelatnosti u Splitu.

Iz knjige Bratovštine sv. Duje doznajemo i o radovima na uređenju glavnog oltara: 1770. godine za uređenje «piramide» svetohraništa na glavnom oltaru plaćen je drvodjelski majstor Pietro Caregetta. Istome se majstoru plaća četiri lire za uređenje i bojanje *le telle devoti*. U dokumentu se ne navodi o kojim

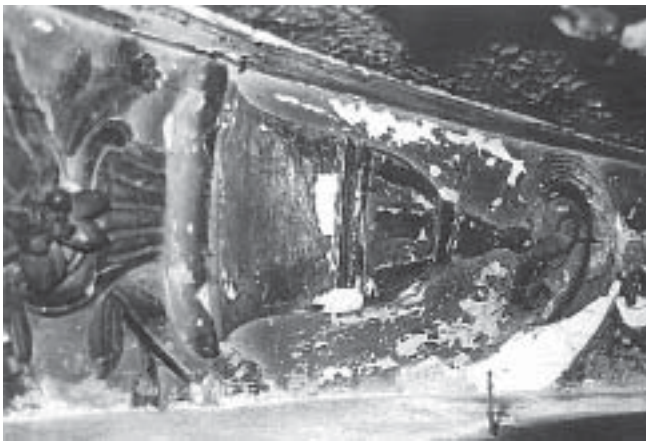
je platnima i na kojem oltaru riječ – da li o Pončunovu stropu nad glavnim oltarom ili o oslikanom stropu nad novim Morlaiterovim oltarom. Dana 20. prosinca 1770. godine izvršena je isplata za rad na šest kandelabara (11,10 lira), ali iz sažetog navoda nije dovoljno jasno da li je prethodno spomenuti majstor Caregetta osoba kojoj se rečena svota isplaćuje.

Prigodom skidanja ciklusa slika iz Bogorodičina života 2000. godine i tijekom restauratorskog zahvata na platnima otkriveno je da se oko 1770. godine izvodio prvi «restauratorski» zahvat na oslikanom stropu: otkriveno je da je tada čišćen potamnjeni lak, da su krpana oštećenja okvira, koji je djelomično pozlaćivan i dio kojega je premazan crvenkastom lazurum. Godine 2000. otkriveno je da je zbog prenamjene niše izmijenjena konstruktivna cjelina svoda, odbačen sjeverni dio drvenog friza, a južna strana svoda je radi prilagođavanja kamenom luku niše reducirana napola. Nadalje, restauratori i konzervatori iz Konzervatorskog odjela u Splitu tako su ušli u trag restauratorskom zahvatu na slikama i drvenoj konstrukciji svoda – koji je, sudeći prema gore navedenim dokumentima, najvjerojatnije izveo Pietro Caregetta 1770. godine.⁶⁶ Majstor je trebao prilagoditi postojeći oslikani strop prostoru nove kapele. Uz obnovu oštećenih mjesta, to je vjerojatno razlog zašto je drvorezbareni dio stropa pozlaćivan i dijelom premazan crvenkastim lazurum.

Morlaiterov oltar sv. Dujma i Gospin ciklus atribuiran Pieteru de Costeru

Morlaiter's altar of St Dominus and the Madonna Cycle attributed to Pieter de Coster

Ostaci svodne štukature otkrivene na stropu iznad Morlaiterovog oltara nakon skidanja kasetiranog stropa s Gospinim ciklusom

The remains of the stucco discovered on the ceiling above Morlaiter's altar after the removal of the panel ceiling

Zanimljivo da se u knjizi bratovštine sv. Dujma nigdje ne navodi ime autora polikromiranih štukatura u novoj kapeli, koje su morale biti dovršene 1770. godine prigodom posvećenja oltara. Štukature su – kako zaključujemo prema starim fotografijama snimljenima prije 1924. godine – prekrivale unutrašnjost svoda novosagrađene kapele i gornji dio zida iznad Morlaiterova oltara. Sa starih fotografija ne možemo nažalost dobro raspoznati ornamentiku i oblik stropnih štukatura. Iznad oltara je bila štukatura zrakastog oblika (rocaille), koja je uklonjena 1924. godine, ali ju je Pavao Biličić nastojao kopirati na zidu iznad Morlaiterova oltara, sagrađenom nakon konzervatorskog zahvata «uvlačenja» kapele u prostor katedrale.⁶⁷

Tijekom skidanja ciklusa slika iz Bogorodičina života 2000. godine pronađeni su ostaci originalne stropne štukature, neposredno uz unutrašnji rub oslikanog drvorezarenog stropa. Ornamenti štukature pratili su lučnu formu svoda: riječ je o međusobno povezanim viticama i baroknoj vazi zvonolikog oblika iz koje izlaze lisnate grane s cvijećem, prebojanima sivkastozelenom bojom.⁶⁸

Je li je autor uništenih štukatura isti Giuseppe Montevinti, koji je u vrijeme podizanja nove kapele sv. Dujma izradio reljef *Sna Sv. Josipa* za novi oltar sv. Josipa? Zanimljivo je da niti motivi vaze i vitica koje nalazimo na sačuvanim fragmentima štukatura iz kapele sv. Dujma, niti motiv školjke u obliku rocaillea nisu dosad uočeni u umjetnikovu sačuvanom opusu.⁶⁹

Dana 15. veljače 1771. godine plaćen je Lovro Kragić za rad na stupovima u kapeli (nije navedeno o kojim je stupovima riječ – vjerojatno o stupićima od damasta koji se uređuju 10. kolovoza 1793. godine). Dana 6. svibnja 1771. isplaćen je majstor Dujam Mratinović zvan *Chgliactiza* za sitne drvorezbarske radove. Prigodom konzervatorsko-restauratorskog zahvata na kapeli 1924. godine don Frane Bulić tražio je da se skinu stari poderani crveni zastori koji su prekrivali kameni zid sa strana današnjeg oltara, tako da su postali vidljivi kameni zidovi.⁷⁰ Prigodom konzervatorsko-restauratorskog zahvata 2000.–2002. na kapeli, vraćeni su na bočne zidove zastori od baršunaste crvene tkanine. Time je vraćen dio prvobitnog ugođaja kapele.

U knjizi Bratovštine pratimo održavanje, čišćenje i uređivanje predmeta u kapeli do 1804. godine. Naručuju se i novi predmeti od srebra i mjedi za oltar od splitskih zlatara. Dana 1. prosinca 1779. godine zlataru Ivanu Matiću plaćeno je za izradbu okvira od mjedi 326,12 lira, te za 4 relikvijara od srebra 2075,17 lira.⁷¹ Iz knjige Bratovštine sv. Josipa doznajemo da je 24. travnja 1779. godine prilagodio srebrninu s bivšeg Dujmova oltara za novi oltar sv. Josipa. Dana 13. veljače 1781. godine isplaćen je Francesco Laghi za »*due tabelle e un sacro convivio di otton*«. ⁷² Dana 4. svibnja 1788. godine Matić je plaćen za uređenje lampada (istodobno se uređuju *crystalli e sacri convivium alle tabelle dell'altare*); 10. kolovoza 1793. za uređivanje stupića od damasta; 20. kolovoza 1793. za čišćenje svijećnjaka; 4. svibnja 1794. za čišćenje visećih lampada, svijećnjaka, relikvijara, križa te srebrnih vratnica sarkofaga i 4. svibnja 1796. godine ponovo za uređenje visećih lampada.

Dana 8. svibnja 1804. zlatar Leonardo Tinozzi plaćen je za jednu lampu od srebra i njezino postavljanje, za krunu, te *cassetta, boletta e batello Beata Vergine 7604,2 lira*.

Zlatar Ivan Matić bio je djelatnik u Splitu koncem 18. i na samom početku 19. stoljeća, a radio je i u Sutivanu i Hvaru.⁷³ Zanimljiv je napis Ivana Lovrića iz 1776. o tom splitskom obrtniku: *Un Orefice di Sign, chiamato Zuanne Matich, oltre il suo proprio mestiere, egli è atto a riuscire in qualunque lavoro meccanico, di modo, che le sue fatture non invidiano punto quelle de più famosi artefici d'Italia. Egli è partento di Natura, ed io sono di parere, che forse nato, ove fioriscono le arti, forse avran fatto strasecolare*. Ivan Matić spominje se u Splitu 1793. godine kada vrši procjenu nakita splitske građanke Nedjeljke Fradelić. Godine 1804. za stolnu crkvu u Hvaru pozlatio je kalež i patenu. Četiri rokoko-moćnika od kucanog srebra djelomično pozlaćenog, danas u riznici splitske katedrale, koji bi se na temelju knjige Bratovštine sv. Dujma mogli pripisati tom majstoru, predstavljaju prvi pravi korak u rekonstrukciji njegova stila i opusa.⁷⁴

U kontekstu ovog razmatranja zanimljiv nam je Licinijev graditeljski zahvat preuređenja sjeverne niše katedrale u koju je oltar postavljen, koji danas možemo rekonstruirati samo na temelju uvida u fotografije stare kapele sv. Dujma prije njezina rušenja 1924. godine. Dioklecijanova je niša probijena i prostor kapele je proširen na peripter katedrale. Tako je nastala duboka kapela u koju je smješten novi oltar.⁷⁵ Dozidana kapela bila je sa sjeverne strane oivičena lukom Dioklecijanove niše. Bočni zidovi kapele dozidani s istočne i zapadne strane luka Dioklecijanove niše bili su ras tvoreni dvostrukim prozorom. Otvori prozora bili su izduljeni, a završavali su lučno. Unutrašnja strana doprozornika bila je u obliku klesanih, profiliranih pilastara, koji su u donjem dijelu završavali bazom, a u gornjem malim kapitelom. Izvana su prozori bili zaštićeni rešetkom od kovanog željeza.⁷⁶

Kapela je bila bačvasto svodena. Taj je svod bio podijeljen u dva dijela: novosagrađeni dio koji je prekrivao dio kapele smješten u peripteru, i lučni završetak nekadašnje sjeverne niše Dioklecijanova mauzoleja. Na dijelu svoda iznad Morlaiterova oltara nalazile su se dekorativne kartuše izvedene u štuku.

Na stražnjem zidu kapele, iznad Morlaiterova oltara, bila je dekorativna školjka izvedena u štuku. Lijevo i desno od oltara bili su srebrni ovalni okviri. Luk Dioklecijanove sjeverne niše nije bio gol: kao i danas, bio je prekriven ciklusom slika iz Marijina života, uokvirenim drvorezbaranim okvirima. Na zidovima niše, ispod luka bile su naslonjene klupe i klecala.

Projekt izgradnje kapele sv. Dujma zasigurno je dosad najveći zahvat za koji znamo da ga je vodio graditelj Antonio Licini, odvjetak graditeljsko-klesarske obitelji koja je bila djelatna na prostoru od Splita do Makarske u 18. i 19. stoljeću.⁷⁷ Licinijevi su stigli iz Bergama krajem 17. stoljeća na Brač i nastanili se u Bolu. Spominju se kao graditelji župne crkve u Nerežišću 1731. godine. Radili su tijekom 18. stoljeća u Bobovišćima, a početkom 19. stoljeća i u Supetru. Petar Licini bio je protomajstor 1767.–1768. godine pri radovima na župnoj crkvi u Postirama, a Aleksandar 1799. u župnoj crkvi u Škripu.⁷⁸ Navedeni Antonio Licini spominje se u ne-

koliko navrata u Dalmaciji. Zahvaljujući sačuvanim dokumentima, pratimo njegovu aktivnost u razdoblju od 1734. do 1776. godine, kada njegovu radionicu nasljeđuju sinovi. Zidao je 1734. godine u Omišu, te iste godine – pod upravom vojnog kapetana i inženjera Bartola Riviere – radio je na katedrali u Makarskoj.⁷⁹ Riviera je tražio od omišskog providura 21. rujna 1734. da mu iz Omiša uputi majstora Licinija koji je bio napustio gradnju makarske crkve i raširio glas da je otpušten s radova.⁸⁰ U Splitu se navodi 1776. godine kao stanovnik predjela Lučac.⁸¹ Podatak o Antoniju Liciniju kao graditelju kapele sv. Dujma prema nacrtu zasad nepoznatog arhitekta, za koji Julije Bajamonti spominje da je bio poslan iz Rima, dopunjuje naša saznanja o ovom majstoru bergamskog porijekla. Ujedno, taj podatak vrlo zorno govori o tome kako su barokni oltari u Dalmaciji nastajali kao rezultat zajedničkog rada kipara, klesara, zidara i graditelja. Možemo pretpostaviti da se vjerno držao izgubljenog rimskog nacrtu i odgovorno proveo svoj zadatak u djelo vješto slažući prema zadanim dimenzijama cjelinu oltara, počevši od stipesa, preko postolja na kojem sjede alegorijske skulpture, do stepenica kojima se pristupa oltaru, uklopivši taj oltar u prostor kapele koju je sagradio na peripteru Mauzoleja. Posebno je zanimljiv geometrijski ornament (mreža sačinjena od pravilnog rastera izduljenih rombova) rađen od višebojnog mramora na podestu najviše stepenice. Isti takav nalazimo na podestu najviše stepenice glavnog oltara. Zanimljivo je da je Licini istodobno radio i na uređenju poda crkve sv. Filipa Nerija u Splitu.

Precizan prikaz tlocrta barokne kapele sv. Dujma s ucrtanim Morlaiterovim oltarom nalazimo na tabli s tlocrtom Dioklecijanovog mauzoleja objavljenoj 1912. godine u knjizi E. Hébrarda i J. Zeillera, *Le palais de Diocletian*.⁸²

Tlocrt Licinijeve kapele sv. Dujma i fotografiju njezine vanjšine objavio je 1920. godine Ljubo Karaman u članku *Pitanje odstranjenja zgrade stare biskupije*.⁸³ U tom svom kapitalnom članku Karaman se osvrnuo se i na prijedlog Konzervatorijalnog ureda iz 1919.–1920. godine da se uredi peripter mauzoleja *turivši unutra pod svod stolne crkve kapelu sv. Dujma*, kako bi se otvorio pogled na Mauzolej.⁸⁴

U Konzervatorskom odjelu u Splitu sačuvani su spisi don Frane Bulića iz 1924. godine, iz kojih doznajemo o isplatama splitskom graditelju Pavlu Biliniću, koji je izvodio čitav zahvat, za rušenje dograđene kapele sv. Dujma i vraćanje Morlaiterova oltara unutar gabarita Dioklecijanove niše u katedrali.⁸⁵

U konzervatorskom zahvatu 1924. godine, kada je kapela skraćena da bi se oslobodio peripter Dioklecijanova mauzoleja, vraćen je izvorni izgled antičke niše.⁸⁶ Bulić je srušio Licinijevu kapelu da bi dobio čistu vizuru periptera splitske katedrale. Stoga danas o prvobitnom cjelovitom kompleksu nove kapele i oltara sv. Dujma, zamišljenom 1767.–1770. godine možemo suditi na osnovi relativno oskudne stare dokumentacije o stanju periptera i kapele prije konzervatorskog zahvata, objavljene u tisku ili sačuvane u Arhivu Konzervatorskog odjela u Splitu. Skraćivanjem niše Morlaiterov oltar našao se zbijen u uskoj novonastaloj kapeli.⁸⁷

Garagninovo doba ostavilo je dubokog traga na izgled unutrašnjosti splitske stolnice. Splitski je nadbiskup želio ostaviti pečat u svojoj katedrali: u doba njegove vladavine barokiziraju se dva postojeća oltara (onaj koji je sagradio Juraj

Dalmatinac i onaj koji je sagradio Bonino da Milano) i gradi nova kapela s oltarom sv. Dujma.⁸⁸ Ono što nas pritom zadivljuje jest želja naručitelja da, unatoč prodoru baroka, dvije kasnogotičke kapele koje dominiraju crkvom (sv. Dujma i sv. Staša), zadrže u osnovi svoj izgled. Rečene kapele trebale su ostati blizanke i nakon barokizacije: čak su se i novi barokni stipesi oltara u kapelama trebali međusobno nalikovati.

Nažalost, konzervatorskim zahvatima u 20. stoljeću – koji su išli za purifikacijom baroknih slojeva – iz kapela sv. Dujma i sv. Staša uklonjeni su barokni stipesi i stepenice, štukature i barokne slike. Tako je uništena vrijedna kasnobarokna, ili bolje rokoko-faza splitske katedrale, koju je ovjekovječio na nekolicini svojih slika i crteža slikar Emanuel Vidović.⁸⁹

U Boninovoj kapeli od baroknog oltara iz 1729.–1730. godine ostale su dvije stepenice, rađene od bijelog i crvenog mramora. Barokne slike Bartola Bossija s unutrašnjosti ciborija kapele sv. Staša i kapele sv. Dujma – Josipa su skinute, te su, kao i Montevintijeve štukature, u međuvremenu (nakon skidanja) potpuno propale. Stipes s Boninova oltara završio je u sakristiji katedrale, a stipes sa Staševa oltara u pjevalištu katedrale. U transportu je na stipesu sa Staševa oltara razbijena žuta mramorna školjka s jabukama. Dvije barokne stepenice koje su se nalazile ispod Staševa oltara uskladištene su odvojeno od stipesa.

Nalazi ranijih faza oltara ispod baroknih stipesa nisu opravdali očekivanja poradi kojih je došlo do konzervatorskih zahvata na oltarima sv. Dujma i sv. Staša. Držimo da su kapele uklanjanjem stipesa i purifikacijom barokne faze – osiromašene.⁹⁰ Zalažemo se za ponovno vraćanje baroknih oltara u kapele sv. Dujma i sv. Staša. Po povratku baroknog stipesa u Boninovu kapelu trebalo bi naći novo mjesto za sarkofag s likom Dobrog pastira. Najbolja lokacija za njegovu prezentaciju bila bi, po našem mišljenju, ispred današnjeg glavnog oltara.

Zanimljivo je iz današnje perspektive vidjeti Izvješće Pokrajinskog Konservatorijalnog ureda za 1920. godinu, iz kojega se vidi da pokrajinski konzervator nije bio potpuno suglasan s uklanjanjem kapele sv. Dujma s periptera splitske katedrale: »*Mogao bi se naprotiv dići koji glas prigovora proti drugoj projektovanoj radnji t.j. turenju kapelice sv. Duje u nutrinu crkve u prostor sjeverne četverokutne niše, jer bi time nastala i ako neznatna promjena u nutarnjem izgledu i prostornom obliku stolne crkve ili Mauzoleja i jer bi nestajanjem kapele nestalo nečesa, što je donekle steklo historijsko pravo na život (kapelica sv. Duje sagrađena je god. 1764. (sic!), te se u njoj čuva od te godine Svečeva raka).*

Mi ipak smatramo odalečenje te kapelice s periptera i njeno turenje u nutrinu crkve potrebno i opravdano.

Stojimo čvrsto na stanovištu moderne njege spomenika, da svaku promjenu i pregradnju, što ih na nekom spomeniku prema svojim potrebama, prema svom ukusu i u svom stilu izvađaju kasnije generacije, moramo jednako čuvati i uzdržavati kao i izvorne dijelove tog spomenika: nije nam ni na kraj pameti, da turenjem kapelice počnemo purifikacijom Mauzoleja od kasnijih nadogradnja (sic!).

Ali svako pravilo ima iznimku. I moderna njega spomenika dopušta odstranjenjem takovih nadogradnja, koje su u svojoj estetskoj manjkavosti samo rane našem oku, samo prilje-

pine, koje se nikako ne stapaju u skladnu cjelinu s nekim spomenikom. A to je baš slučaj za vanjsku stranu kapelice u peripteru: kapelica sv. Duje bez ikakvog obzira prekida ritmički slijed njegovih stupova i zatrpava peripter. Kada se naskoro uredi pitanje stare biskupije i kada se time našem pogledu otkrije i sjeverna strana Mauzoleja, biti će kapelica trn u oku, koji moramo odstraniti. Doslovna, teoretska interpretacija glavnih načela njege spomenika i njihova elastična primjena ne smije naškoditi estetskoj vrijednosti spomenika.«⁹¹

DODATAK: O sudbini starog oltara sv. Josipa iz splitske katedrale

Zanimljiva je sudbina starog oltara sv. Josipa, koji se do 1767. godine nalazio u sjevernoj niši katedrale. Iz bratimske knjige doznajemo da su dana 17. studenog 1767. godine prokurator Bratovštine sv. Josipa prodali Ivanu Čuliću, predstojniku Bratovštine župe sv. Petra na Lučcu, raniji mramorni oltar posvećen sv. Josipu, koji se nekoć nalazio u sjevernoj niši katedrale. Cijena oltara iznosila je 70 cekina isplativih u pet obroka, počevši s prvom ratom od narednog Božića, dočim se posljednja isplata imala obaviti na Božić 1771. godine.⁹²

Ovdje možemo postaviti pitanje da li je stari oltar doista prodan staroj crkvi sv. Petra u splitskom predgrađu Lučac, koja se nekoć nalazila na putu prema crkvi Gospe od Pojišana, a koju 1734. godine nadbiskup Antun Kačić spominje kao župnu crkvu za Lučac i Manuš. Je li je možda taj oltar prebačen u novu crkvu sv. Petra, sagrađenu na Lučcu koncem 19. stoljeća, koja je stradala 1944. godine tijekom bombardiranja Splita.⁹³ Prema kronici župe nove crkve sv. Petra na Lučcu iz 1930. godine,⁹⁴ do 1884. godine, kada je novi glavni oltar crkve izradila kiparska obitelj Dall' Ara,⁹⁵ u njoj se na mjestu glavnog oltara nalazio stari oltar klesan 1604. godine.⁹⁶ Taj je oltar bio posvećen sv. Petru i Andriji, a prenesen je u novu crkvu, koju je sagradio splitski arhitekt Marcocchia godine 1872. zajedno s više umjetničkih predmeta, od kojih su posebno bile zanimljive barokne slike. Najveću vrijednost imale su četiri slike s prizorima Muke Kristove, datirane u konac 17. ili početak 18. stoljeća.⁹⁷ U vrijeme bombardiranja crkve, kada je stradao njezin inventar, nalazio se sa zapadne strane glavnog oltara. Svi ostali oltari u crkvi bili su novijeg datuma, s kraja 19. i početka 20. stoljeća, izrađeni od mramora u pseudobaroknim oblicima, sa slikama male vrijednosti.⁹⁸

Crkvu sv. Petra na Lučcu opisuje u svojoj vizitaciji nadbiskup Stjepan Cosmi 1683. godine,⁹⁹ te nadbiskup Kačić u svojoj vizitaciji iz 1734. godine. Kačić spominje veliki oltar, za koji navodi da ima ikonu s likom B. D. Marije u sredini, desno je sv. Roko, lijevo je sv. Duje, te oltar sv. Sebastijana.¹⁰⁰

Da li je bivši oltar sv. Josipa prema dogovoru iz 1767. godine dospio u crkvu sv. Petra na Lučcu i da li je zadržao ime svog titulara ili je bio prenamijenjen i prilagođen izgledom novom titularu? Nažalost, nakon Garagninove vizitacije crkve 1766. godine nisu poznati podaci o interijeru stare crkve sv. Petra na Lučcu koji bi nam pružili podatke o gore spomenutom oltaru sv. Petra i Andrije, odnosno o sudbini oltara sv. Josipa iz katedrale.¹⁰¹

Bilješke

- 1
Die 22Xbris 1704
Constitutus coram sua Domine Perillustri et Reuma (sic!) spectabilis Dnus Franciscus Caputgrosso primus praeses Confrat. Sub titulo s. Joseph erectae... Qual sia il titolo della Confraterna? R.& (sic!) Suffraggio di s. Giuseppe per il morti... Di chi sia stato l'altare che attualmente gode la confraterna e se sia stato donato con condizioni? R. Fu del sig. Cupparei donato con quelle condizioni che appaiono nell' strumento pubblico. Se gli eredi dell'altare siano stati fatti...? R. Sono stati parte donati dalli sign. Cupparei, parte dalli stessi confrati... (*Visitatio Generalis Facta auctoritate Illustrissimi et Reverendissimi Domini Stephani Cosmi Archiepiscopi Spalatensis Anno 1704 in Mense Novembri et Decembris*. Citirano prema: **S. Cosmi**, *Vizitacija katedrale 1704.*, Nadbiskupski arhiv u Splitu, S, br. 55, prijepis U. Krizomalija od 26. X. 1941., str. 19–20). O tome vidi: **G. Novak**, *Povijest Splita*, sv. III, Split 1978., str. 1510–1511.
- 2
O tom oltaru vidi: **R. Tomić**, *Splitska slikarska baština. Splitski slikarski krug u doba mletačke vladavine*, Zagreb 2002. (dalje: **Tomić**, 2002.). Danas se u sakristiji splitske katedrale čuva oltarna slika *Bogorodice s Djetetom*, sv. *Josipom i anđelima* (ulje na platnu, 143 x 84 cm) nepoznatog slikara 18. stoljeća. Izgled te oltarne slike na staroj fotografiji iz 1930. godine (fotografija pokazuje i dio oltara na kojem se nekoć nalazila) vidi u knjizi: **Đ. Vandura – B. Popovčak – S. Cvetnić**, *Schneiderov fotografski arhiv, Hrvatski spomenici kulture i umjetnosti*, Zagreb 1999., str. 74 (sl. 304). Današnji se izgled slike razlikuje od onoga iz 1930. – donji je dio slike (krajevi kompozicije koji su nekoć uokvirivali svetohranište) izrezan, tako da je danas donji rub slike ravan. Današnje dimenzije slike navodi **R. Tomić**, 2002., str. 195. Postoji predača da slika nije iz katedrale, već iz crkve Dušice, koja je srušena nakon Drugoga svjetskog rata.
- 3
Visitatio Prima Generalis Habita ab illustrissimo et reverendissimo Domini Stephano Cosmi, Archiepiscopo Spalatensi ... Anno 1682–83, Arhiv Splitske nadbiskupije 47, str. 4. Na staroj fotografiji kapele s Morlaiterovim oltarom sv. Dujma iz 1930. godine vidi se raspelo Jurja Petrovića obješeno nad lukom sjeverne Dioklecijanove niše. Vidi: **Đ. Vandura – B. Popovčak – S. Cvetnić**, 1999., sl. 313. Godine 1603. spominje se nad lukom sjeverne kapele u vizitaciji Mihovila Priulija (**Michael Priulius**, 1603., *Visitatio Apostolica Spalatensis*, Arhiv Biskupskog sjemeništa u Splitu, XXVIII, 4, 44, str. 14). Njegovu je fotografiju objavio **T. G. Jackson** u: *Dalmatia, Quarnero and Istria*, vol. II, Oxford 1887., tabla XVI. Nema ga na fotografiji ove niše u knjizi: **F. H. Jackson**, *The Shores of the Adriatic. The Austria side, The Kustenlande Istria, and Dalmatia*, London 1908., pripadna tabla uz stranicu 296. Poznato je da je početkom stoljeća bilo uklonjeno iz ove niše, te da je slikar Emanuel Vidović (koji je u nekoliko navrata slikao tu kapelu i raspelo) pisao Splitskom kaptolu da vrati raspelo na njegovo mjesto iznad sjeverne niše katedrale. O tom raspelu (danas na zapadnom zidu južne kapele katedrale) vidi: **C. Fisković**, *Drvena skulptura gotičkog stila u Splitu*, »Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku« LI, Split 1939., str. 208–224; **I. Fisković**, *Prijedlog za kipara Jurja Petrovića*, »Peristil« 8–9, Zagreb 1965.–1966.
- 4
K. Prijatelj, *Barok u Splitu*, Split 1947. (dalje: **Prijatelj**, 1947.), str. 40 i 49.
- 5
Visitatio generalis Archiepiscopi Stephani Cupilli (I. vizitacija 1709., II. vizitacija 1714.), prijepis U. Krizomalija iz originala, 12. XII. 1941., str. 13.
- 6
Joannes Lucas Garagnin Visitatio urbana et suburbana 1766, NAS, S, Index Manuscripti 1766., str. 18, u prijepisu U. Krizomalija iz 1941., str. 6. Zanimljiv je navod iz *Ioannes Lucas Garagnin Visitatio Urbana et Suburbana 1766* (Index Manuscripti 1766., NAS, S, str. 18): *Visitavit quoque Altare marmoreum iam consecratum s. Joseph parum altarem S. Josph distans ab illo s. Anastasii, comissum fuit Praesidi ut supra, caeteris et insuper: Ut reparetur sericum intra Tabernaculum et clavis eiusdem Tabernaculi saltem sit deargentata ...*
- 7
Z. Demori Staničić, *Restauracija umjetnina iz splitske katedrale*, tekst u katalogu izložbe u Konzervatorskoj galeriji, Split, svibanj 2000., str. 2.
- 8
Podrobnije o Marku Capogrossu vidi tekst **K. Prijatelja** u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, II, Zagreb 1989., str. 572.
- 9
Tomić, 2002., str. 116.–117.
- 10
Visitavit postea altare S. Joseph. Altare ipsum iam consecratum est, marmoreum, sed parvulum. Invigilat ad supplectilum provisionem confraternitas laica... u Nicolaus Dinarić Archiepiscopo Spalatensis visitatio urbana 1758, (*Visitatio Archiepiscopi Dinarić 1757.*), NAS, S, br. 80, prijepis U. Krizomalija, 4. XII 1943., str. 11. O tom oltaru vidi: **Prijatelj**, 1947., str. 40 i 49; **R. Tomić**, *Slikarski izvještaji. Slike iz života sv. Josipa Girolama Brusaferra u Splitu*, »Slobodna Dalmacija«, Split, 26. kolovoza 1992.
- 11
C. Fisković, *Novi nalazi u splitskoj katedrali*, »Bulletin Instituta za likovne umjetnosti JAZU« 2, Zagreb 1958., str. 81–101 (dalje: **Fisković**, 1958.).
- 12
Visitatio prima generalis habita ab illustrissimo ac reverendissimo Stephano Cosmi Archiepiscopo Spalatensis, anno 1682., 1683. Rukopis se nalazi u Nadbiskupskom arhivu u Splitu.
- 13
Visitatio generalis Archiepiscopi Cupilli 1709., str. 35. Rukopis se nalazi u Nadbiskupskom arhivu u Splitu.
- 14
D. Farlati, *Illyrici sacri*, tomus I, Venetiis 1751., str. 492. i tabla.
- 15
Fisković, 1958., str. 82. Reljef s prikazom *Sna sv. Josipa* atribuirao je R. Tomić Giuseppeu Monteventiju. Usp. **R. Tomić**, *Štukaturist Giuseppe Monteventi – djelo, prijedlozi i hipoteze*. »Peristil« XLIV, Zagreb 2001., 81–92 (dalje: **Tomić**, 2001.).
- 16
O štukateru Monteventiju vidi: **L. Čoralić – I. Prijatelj Pavičić**, *O graditeljskoj aktivnosti u trogirskim ženskim benediktinskim samostanima u vrijeme biskupa Jerolima Fonde (1738.–1754.)*, »Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji« 38, Split 1999.–2000., str. 365–396; **R. Tomić**, 2001, str. 81–92.
- 17
F. Bulić – Lj. Karaman, *Palača cara Dioklecijana u Splitu*, Zagreb 1927., str. 209, 217; **A. Duplančić**, *Opis oltara sv. Staša iz dvadesetih godina XVIII. stoljeća*, »Kulturna baština« 28–29, Split 1997. (dalje: **Duplančić**, 1997.), str. 75–94.
- 18
DAZ, Arhiv bratovština, Bratovština sv. Josipa u Splitu, sv. 92 (1734.–1798.), str. 44–47. (22. II. 1766. m. v. = 1767.).
- 19
Juraj Candido obnašao je čast splitskoga kanonika od 1757. do oko 1783. godine. Usporedi: **I. Ostojić**, *Metropolitanski kaptol u Splitu*, Zagreb 1975., str. 297.

20

Znači li to da je reljef naručen 1766. godine? Znači li to da je već 1766. godine odlučeno da Boninov oltar promijeni titulara i da se gradi novi Morlaiterov oltar sv. Dujma?

21

Č. **Iveković**, *Dalmatiens Architectur und Plastik*, Wien 1927. (dalje: **Iveković**, 1927.), str. 221; **R. Tomić**, 2001., str. 91, t. 15; **isti**, str. 130–131.

22

Duplančić, 1997., str. 75.–94.

23

Lj. Karaman, *Žrtvenik sv. Duje u Splitu*, u: *Eseji i članci*, Zagreb 1939. (dalje: **Karaman**, 1939.), str. 92–93, sl. 11; **Fisković**, 1958., str. 81–101; **K. Prijatelj – N. Gattin**, *Splitska katedrala*, Split–Zagreb 1991. (dalje: **Prijatelj – Gattin**, 1991.), str. 31, 141, sl. 177; **V. Marković**, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji*, Zagreb 1985., str. 74, 154; **R. Tomić**, *Barokni oltari i skulpture u Dalmaciji*, Zagreb 1995. (dalje: **Tomić**, 1995.), str. 178–179.

24

DAZ, Arhiv bratovština, sv. 108, Bratovština sv. Dujma u Splitu (1727.–1812.).

25

Isto, str. 151:

14. I. 1729. contadi al mistro Checo acconto della fattura del altare di marmo che va facendo, lire 100

20. 5. 1729. spesi per manuali che anno cavato li marmi da S. Lucia lire 4

8. 6. 1729, spesi per far lavar la tovaglia del'altare lire 1

8. 6. 1729. contadi al mistro Checo acconto della fattura del'altare, lire 200 per carbon dato al mistro lire-soldi 10.

Isto, str. 152:

26. 3. 1730. contadi a conto mistro Francesco che fece l'altare in marmo, in due volte lire 110 per carbon in due volte lire 5

16. 11. 1730. al signora Catarina Geremia, per affito di cortivo e magazen, ove si è fabricato il altare di marmo, per mesi 14 lire 50. Na istoj stranici nalazimo podatke o dovršavanju oltara: postavljanju pastorala od srebra (20. 3. 1731.), odnošenju mramora iz kuće Geremia kod Mazzucatovih, te o *conservation del altare del nostro Santo*. U to je doba u Splitu djelatan vicentinski graditelj Francesco Melchiori, ali teško da bi on bio u dokumentu spomenut kao *mistro*, a ne kao protomajstor.

26

Isto, str. 155.

27

Moguće je da se radi o Zuannu Marinu, zlatarskom majstoru koji se spominje u 18. stoljeću. Vidi: **N. Bezić Božanić**, *Majstori od IX do XIX stoljeća u Dalmaciji*, Split 1999. (dalje: **Bezić-Božanić**, 1999.), str. 225; **D. Božić Bužančić**, *Anagraf područja Splita s otocima distrikta Klisa iz 1802.*, »Adriac« 1, Split 1987., str. 91.

28

DAZ, Arhiv bratovština, sv. 108, Bratovština sv. Dujma u Splitu (1727.–1812.), str. 156.

29

Prijatelj – Gattin, 1991., str. 34.

30

Vidi: **C. Fisković**, *Umjetnički obrt XV–XVI st. u Splitu*, u: »Zbornik Marka Marulića 1450.–1950.«, Zagreb 1950., str. 150–154; **K. Prijatelj**, *Srebrna pale splitske stolne crkve*, »Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku« I, Dubrovnik 1952., str. 247–253; **D. Diana – N. Gogala – S. Matijević**, *Riznica splitske katedrale* (dalje RSK),

Split 1972., str. 15, 59–64; **D. Diana**, *Liturgijsko srebro grada Splita*, Zagreb – Split 1994., str. 24.

31

Inventari riznice nalaze se u knjizi kaptolskog arhiva pod naslovom *Archivium Capituli Cathedralis Spalatensis*, Nrv. 125 per A, danas Arhiv plitske nadbiskupije. Datirani su od 1694. do 1732., s kasnijim dopunama do sredine 18. stoljeća. Vidi prijepis inventara u RSK, str. 171–175. Podatak o dijelovima spomenute srebrne pale iz inventara od 6. VII 1695. vidi u RSK, str. 172, a podatak iz inventara od 22. II. 1751. godine vidi također u RSK, str. 174.

32

Splitski historik Julije Bajamonti u svojim zapisima (1767., 1770.) izvještava da je splitski biskup Ivan Antun Kačić (1730.–1745.) tijekom svog biskupovanja ustvrdio vjerodostojnost tijela sv. Dujma. Vidi: **J. Bajamonti**, *Storia di S. Doimo primo vescovo di Salona*, Venecija 1767.; **isti**: *Proseguimento della storia di San Doimo in qui si describe la translazione del suo corpo*, Venecija 1770., prijevod **J. Bajamonti**, *Zapisi o gradu Splitu*, Split 1975., str. 252.

33

DAZ, Arhiv bratovština, sv. 108, Bratovština sv. Dujma u Splitu (1727.–1812.), str. 166'.

34

Isto, str. 167. Na T. 221 u: Iveković, 1927., vidi svijećnjake i držak za evanđelje na oltaru sv. Josipa prije preuređenja 1958. godine.

35

DAZ, Arhiv bratovština, sv. 107, Bratovština sv. Josipa u Splitu (1774.–1811.), str. 21–21'.

36

Isto, str. 31'. Očito je riječ o tadašnjem splitskom zlataru Ivanu Matiču.

37

Isto, str. 41'.

38

Zbirka Fanfogna–Garagnin, kut. 7, br. 24, list 14. O tome vidi: **Duplančić**, 1997., str. 90.

39

O radovima na istraživanju kapele sv. Staša 1974. g. vidi: **M. Ivanišević**, *Stari oltar Svetog Staša u splitskoj prvostolnoj crkvi*, »Starohrvatska prosvjeta«, s. III, 17, Split 1988., str. 131–143. Usporedi i: **M. Ivanišević**, *Juraj Dalmatinac u Splitu godine 1444. i 1448.*, »Radovi Instituta za povijest umjetnosti« 3–6, Zagreb 1979.–1982., str. 143–157 (ovaj je rad tiskan uz neznatne promjene i u »Mogućnostima«, Split, god. XXXII, 4–5, travanj–svibanj 1985., str. 467–489); **M. Ivanišević**, *Liturgijski opisi oltara sv. Staša u splitskoj prvostolnoj crkvi*, »Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji« 28, Split 1989., str. 33–50. Staro stanje kapele, prije zahvata vidi u: **Iveković**, 1927., T. 200. i 221. Arhitektonske radove 1974. godine vodio je Duško Marasović, a kao konzervator u ime Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu Milan Ivanišević. Razgrađivanje baroknog stipesa oltara obavili su Filip Dobrošević i Slavko Alač iz Regionalnog zavoda u Splitu. Prigodom istraživanja razgrađen je barokni pločnik.

40

Duplančić, 1997., str. 80, 91. Usporedi i Knjigu računa bratovštine sv. Staša, NAS, KAS, br. 214, str. 1–2. U dokumentima se nažalost ne navodi ime graditelja stipesa. Sliku baroknog stipesa vidi u: **C. Fisković**, *Juraj Dalmatinac*, Zagreb 1963., sl. 50. Njegov crtež vidi u: »Radovi Instituta za povijest umjetnosti« 3–6, Zagreb 1979.–1982. (1984.), str. 270.

41

O istraživanju prije 1967. godine vidi: **C. Fisković**, *Marko Antun de Dominis i njegova likovna baština*, »Encyclopaedia moderna« 5–6, Zagreb 1967, str. 32. O istraživanju 1974. godine vidi: **M. Ivanišević**, 1988., str. 142.

42

M. Ivanišević, 1989., str. 33–50. **D. Farlati**, *Illyrici Sacri tomus tertius*, Venetiae 1769., str. 269–274, 423; **isti**, *Illyrici Sacri tomus quintus*, Venetiae 1775., str. 131–140, 271–272, 627; **Ž. Jiroušek**, *Pitanje izgleda stipesa žrtvenika sv. Staša u vrijeme Jurja Dalmatinca*, usmeno izlaganje na kongresu *Juraj Matejev Dalmatinac*, Šibenik, 23. rujna 1975., neobjavljeno, zabilježio **M. Ivanišević**, 1989.; **F. Bulić** u *Notizie storiche ed agiografiche riguardanti Spalato*, »Buletino di Archeologia e Storia Dalmata«, god. XXIII, 5–6–7, Maggio–Giugno–Luglio, Spalato 1900., str. 128) navodi podatak da je stipes oltara sv. Staša bio otvaran 12. rujna 1725. godine. Daniele Farlati je u svojoj knjizi tiskao zapisnike Laghijevog sređivanja svetačkih moći u oltaru sv. Staša 17. i 19. rujna 1725., a 11. travnja 1726. navodi da je oltar posvećen. Nadbiskup Nikola Dinarić u svom pohodu od 12. veljače 1758. godine spominje da na oltaru nalazi natpis teksta kojega je već ranije donio Farlati.

43

O ovim altaristima vidi: **Tomić**, 1995., str. 164–178. Tada je R. Tomić pretpostavljao da je stipes sv. Staša rađen 1736. godine.

44

R. Tomić, 2001. (str. 84–85, bilj. 22) piše: *Mramorni stipes ispod Boninove rake i ranokršćanskoga sarkofaga postavljen je 1730. godine. Godine 1768. izrađen je stipes i na oltaru sv. Staša. On vjerno kopira stipes na Dujmovu žrtveniku i može se pripisati majstorskoj radionici Vicka i Pia Dall'Acqua koji tih godina započinaju svoju aktivnost na području splitske nadbiskupije. Na višebrojnoj mramornoj podlozi u sredini je kartuša u vrhu koje je školjka sa cvijećem dok su uokolo vitice prepletene akantom te festoni s voćem. Na rubovima se propinju dva anđela. Takvi su stipesi na oltarima Gospe van Grada i sv. Ivana u Šibeniku, u Murteru (župna crkva) i na oltaru Gospe Sinjske. Stipes na oltaru sv. Dujma ima blizanca u franjevačkoj crkvi na Poljudu.*

45

D. Domančić, *Barokni oltar Pietra Coste u hvarskoj stolnici*, »Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji« 20, Split 1975., str. 157–164.

46

O ovom oltaru glavni je izvor dosad bilo djelo **J. Bajamontija** *Storia di San Doimo, primo vescovo di Salona*, Venezia 1767.; **isti**, *Proseguimento della storia di San Doimo, in qui si descrive la traslazione del suo corpo ultimamente solennizzata nella città di Spalato*, Venezia 1770. Drugo izdanje **Bajamontijevog** *Proseguimento* tiskano je u Splitu 1870. godine pod naslovom *Memorie della traslazione di S. Doimo* u brošuri *Canzone a Spalato della festa di San Doimo del 1770*. Vidi prijevod: **J. Bajamonti**, *Zapisi o gradu Splitu*, Split 1975., str. 253, 259. Bajamontijem se kao izvorom koristi Karaman, 1939. Usporedi i: **Lj. Karaman**, *Prijenos moći Sv. Dujma na novi oltar 1770*, »Novo Doba«, Split, Uskrš 1938.; **Lj. Karaman**, *Zaštitnik Splita sv. Dujam, kroz legendu, povijest, predaju i umjetničke spomenike*, Zagreb 1943. Podatak o Luposignoliju vidi u Bajamontijevom djelu *Proseguimento*, str. 7.

47

J. Bajamonti, *Proseguimento*, str. 7. O tome vidi **M. Ivanišević** u knjizi **Ž. Rapanić – M. Ivanišević**, *Sveti Dujam*, Split 1996., str. 90.

48

A. Ress, *Giovanni Maria Morlaiter. Ein venezianischer Bildhauer des 18. Jahrhunderts*, Berlin 1979.

49

Tomić, 1995., str. 133.

50

Riječ je o graditelju iz zidarske obitelji koja je krajem 17. stoljeća iz Bergama stigla na Brač i nastanila se u Bolu. Radili su tijekom 18. stoljeća u Bobovišćima, a početkom 19. stoljeća i u Supetru. Petar je bio 1767.–1768. godine protomajstor u župnoj crkvi u Postirama, a

Aleksandar 1799. u Škripu. Članovi ove graditeljske obitelji spominju se koncem 18. stoljeća u Omišu i u Makarskoj. Godine 1776. majstor Antun Licini spominje se kao stanovnik ulice sv. Petra na Luću. Te godine spominju se kao stanovnici Luća tri majstora iz obitelji Licini: Antun, Dominik i Lovre. Vidi: **Bezić-Božanić**, 1999., str. 62; **C. Fisković**, *Spomenici grada Makarske*, u: *Zbornik Makarska i Makarsko primorje 1*, Makarska 1970. (dalje: **Fisković**, 1970.), str. 223; **isti**, *Zvonik filipinske crkve u Makarskoj*, »Zbornik za likovne umetnosti« 8, Novi Sad 1973. (dalje: **Fisković**, 1973.), str. 277; **isti**, *Ignacije Macanović i njegov krug*, »Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji« 9, Split 1955. (dalje: **Fisković**, 1955.), str. 229.; **A. Duplančić**, *Pučanstvo splitskih predgrađa Luća i Manuša u drugoj polovici XVIII. stoljeća*, »Građa i prilozi za povijest Dalmacije« 12, Split 1996., str. 512, 531.

51

L. Čoralčić – I. Prijatelj Pavičić, *Splitski nadbiskup Ivan Luka Garanjin i isprava o posvećenju crkve sv. Filipa Nerija iz godine 1772.*, u tisku u časopisu »Kulturna baština«.

52

DAZ, Arhiv bratovština, sv. 108, Bratovština sv. Dujma u Splitu (1727.–1812.), str. 172.

53

Isto, str. 174.

54

Vidi: **Iveković**, 1927., T. 201. Tabla pokazuje mauzolej sa sjeverne strane nakon rušenja zgrade stare biskupije.

55

Isto, str. 170.

56

Isto, str. 170.

57

U riznici splitske katedrale sačuvano je nekoliko stalaka za palmete datiranih 17.–18. stoljećem. Vidi **D. Diana**, 1972., str. 125–126.

58

Fotografiju svijećnjaka u vrijeme dok su visjeli u kapeli vidi u: **Iveković**, 1927., T. 200 i 219. Nedavno su oba viseća svijećnjaka zajedno s lancima prebačeni iznad glavnog oltara katedrale, drugi svijećnjak slijeva i drugi svijećnjak zdesna. Zahvaljujem na podatku Ivici Crnogorcu. Razlikuju se po ornamentici i detaljima skulpturalne forme od skupine svijećnjaka kojoj su pridruženi. Rađeni su od kucanog, graviranog srebra. Posuda svijećnjaka je u donjem dijelu stožasta, podijeljena na horizontalna polja. Na dnu završava cvijetom. Cijela površina svijećnjaka ukrašena je biljnim baroknim ukrasima.

59

U: **Iveković**, 1927., T. 219, vidi se lanac s lampadom, obješen s istočne strane kapele, te lanac koji je visio po sredini stropa kapele. Ne vidi se lanac s lampadom obješen sa zapadne strane kapele.

60

Na oltaru se i danas nalazi šest baroknih svijećnjaka, kojima su na vrhu dodani *coronelli* od pozlaćenog rama.

61

Zlatarski predmeti naručeni kao oprema nove kapele sv. Dujma, posebice zlatarski opus M. Traghette, iz splitske katedrale bit će analizirani u posebnom članku.

62

Da li je riječ o rešetkama od kovanog željeza koje su bile postavljene preko prozora s izvanjske strane? Vidi fotografiju nekadašnje kapele izvana u: **Iveković**, 1927., T. 201.

63

Iveković, 1927., T. 201.

64

Drvena klecala koja su se nalazila naslonjena uz istočni i zapadni zid luka Dioklecijanova mauzoleja vidi u: **Iveković**, 1927., T. 200 i 219.

65

Poznati splitski zidar i poduzetnik Antun Galasso umro je 1808. godine. Kada je imao oko 73 godine, njegov obrt nastavili su njegovi sinovi, posebice Konstantin, koji je živio na Hvaru, gdje se i oženio 1798. godine. O Antunu Galassu i drugim članovima njegove obitelji vidi: **A. Jutronić**, *Muzičari, slikari, zlatari i graditelji u starom Splitu*, »Mogućnosti«, god. III, 4, Split 1956., str. 317, 318; **N. Bezić-Božanić**, *Veze stanovništva otoka Hvara i Visa – Komiža*, »Hvarski zbornik« 2, Hvar 1974., str. 291; **ista**, *Nekoliko podataka o građevinskoj i zanatskoj djelatnosti u prvoj polovini XIX stoljeća u Hvaru*, »Prilozi povijesti otoka Hvara« V, Hvar 1978., str. 104–105; **ista**, *Zanatlije XVIII i XIX stoljeća u Hvaru*, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, 10, Split 1980., str. 125; **ista**, *Stanovništvo Jelse*, Zagreb 1982., str. 166; **ista**, *Povijest stanovništva u Visu*, Split 1988., str. 197, 212; **ista**, *Struktura stanovništva početkom 19. stoljeća u Splitu*, »Kulturna baština« 19, Split 1989., str. 290, 302; **ista**, *Župa sv. Petra na Lučcu u 19. stoljeću*, »Kulturna baština« 21, Split 1991., str. 141; **A. Duplančić**, *Neobjavljeni nacrti i opis splitskog lazareta*, »Adrias« 4–5, Split 1993.–1994., str. 170; **M. Kolumbić-Šćepanović**, *Novootkrivena freska na pozornici hvarskog kazališta*, »Građa i prilozi za povijest Dalmacije« 12, Split 1996., str. 425.

66

Ž. Matulić Bilač, *Restauracija Capogrossovog svoda*, u: *Restauracija umjetnina iz splitske katedrale*, tekst u katalogu izložbe u Konzerzatorskoj galeriji, Split, svibanj 2000.

67

Tijekom vođenja konzervatorsko-restauratorskog postupka 1924. godine don Frane Bulić odlučio je da treba opetovati dotadašnju »barokno-rokoko dekoraciju«. Odlučio je postaviti »pozlaćenu školjku u štuku, arhitektonske dijelove pozadite t. j. pilastre i luk nad njima bojadisati kao i prije tamno-crvenom bojom, a fond sivo zelenkastom, te je majstoru poduzetniku dan nalog da se točno drži prijašnje intonacije boja«. Vidi: **F. Bulić**, *Pitanje oltara Sv. Duje*, »Novo doba«, Split, 16. X. 1924. Kako doznajemo iz Bulićeva članka o konzervatorskom postupku, objavljenog u »Novom dobu« 1924. godine, školjka u štuku bila je kopirana prema prvobitnoj. Boje su u prvi mah bile neuspjele, previše žive u tonu, pa je Bulić dao nalog da crvena boja pozadine bude tamnija, a da se zelena boja školjke svede na sivozelenkasti ton.

68

Zahvaljujem restauratorici Žani Matulić Bilač za uvid u dokumentaciju o istraživanju kapele 2000. godine.

69

Pretpostavku da bi Montevinti mogao biti autor ovih uništenih štukatura iz kapele sv. Duje iznijele smo u: **L. Čoralić – I. Prijatelj Pavičić**, 1999.–2000.; **R. Tomić**, 2001. pripisuje dekoraciju u kapeli sv. Duje upravo Monteventiju.

70

F. Bulić, *Pitanje oltara Sv. Duje*, »Novo doba«, Split, 16. X. 1924.

71

O četiri komada moćnika u riznici katedrale datiranih u 18. stoljeće, vidi: **D. Diana**, 1972., str. 76.

72

Poznat je zlatar Valentin Laghi djelatan u 19. stoljeću. Vidi: **A. Jutronić**, *Muzičari, slikari, zlatari i graditelji u starom Splitu*, »Mogućnosti«, god. III, 4, Split 1956., str. 314–318; **N. Bezić-Božanić**, *Struktura stanovništva u Splitu*, »Kulturna baština« 19, Split 1989., str. 290, 302.

73

O zlataru Ivanu Matiću vidi: **G. Lovrić**, *Osservazioni sopra diversi pezzi del viaggi in Dalmazia del Si. Ab. Alberto Fortis*, Venezia 1776.,

str. 172; **I. Kukuljević Sakcinski**, *Slovník umjetnikah jugoslaven-skih*, Zagreb 1858., str. 263; **D. Božić-Bužančić**, *Umjetnički nakit XVI–XVIII stoljeća u Splitu*, »Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji« 15, Split 1963., str. 158; **A. Jutronić**, *Tri knjige bratovštine u Sutivanu do 1798. godine*, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, 8, Split 1974., str. 70; **C. Fisković**, *Popravci i nabavke umjetnina umjetničkog obrta u stolnoj crkvi u Hvaru u toku 16–19. stoljeća*, »Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji« 29, Split 1990., str. 204, 225; **Bezić-Božanić**, 1999., str. 208.

74

Moćnici su rađeni od kucanog srebra, djelomično pozlaćenog, drva i stakla. Na ukrašenom podnožju su dvije nožice, koje nose vertikalno izduženo tijelo moćnika. Završetak čini razlomljeni zabat, na kojem je križ sastavljen od cvjetova između kojih su zrake. U moćniku su sitni kamenčići. Visina iznosi 64,5 cm; širina 19 cm. Nema punce. To je jedini sačuvani komplet iz kasnog 18. stoljeća u riznici katedrale. Vidi: **D. Diana**, 1972., str. 76.

75

Izgled unutrašnjosti kapele koju je sagradio Licinio sačuvan je na staroj fotografiji objavljenoj u knjizi **Č. M. Ivekovića** *Dalmatiens Architektur und Plastik*, I–IV, Wien 1910.–1911, T. 200, 219 i 221 (drugo izdanje, I–VIII, Wien 1927.). Riječ je o fotografiji koja pokazuje unutrašnjost katedrale: na njoj se vidi samo dio Licinijeve kapele, njezina sjeveroistočna strana.

76

Vanjski izgled kapele ostao je zabilježen na jednom bakropisu splitskoga slikara i grafičara Angjela Uvodića s prikazom Dioklecijanovog mauzoleja iz dvadesetih godina 20. stoljeća. Bakropis (inv. br. 98/113 /1239/) čuva se u Galeriji umjetnina u Splitu. Taj je bakropis objavljen u katalogu izložbe I. Slade, *Angjeo Uvodić 1880.–1942. Djela iz fundusa Galerije umjetnina*, Galerija umjetnina Split, prosinac 2002. – siječanj 2003., ilustracija na str. 34–35, kat. jedinica 38 na str. 79. Autorica datira djelo »do 1928.«. Taj je bakropis bio izložen na Uvodićevoj izložbi *Dalmacija* organiziranoj u Splitu 1928. godine. Poznato je da je Uvodić počeo pripremati radove za tu izložbu od 1923. godine. Vidi: **Dr. B. R. (Branko Radica)**, *Kod Angjela Uvodića, grafičara*, »Novo doba«, 20. IX. 1928., str. 2. Zahvaljujem Iris Slade, kustosici Galerije umjetnina u Splitu na fotografiju spomenutog bakropisa i svom podacima o njemu.

77

Fisković, 1955., str. 229.

78

Isto.

79

Fisković, 1955., str. 229.

80

Fisković, 1970., str. 223; **Fisković**, 1973., str. 266.

81

D. Božić Bužančić, *Prilog poznavanju stanovništva Splita u XVIII stoljeću*, »Građa i prilozi za povijest Dalmacije« 8, Split 1974., str. 225.

82

E. Hébrard – J. Zeiller, *Le palais de Diocletian*, Paris 1912.

83

Na tabli 1. članka donosi tlocrt mauzoleja s peripterom na kojem je zabilježeno stanje nakon rušenja zgrade stare biskupije. Unutar tlocrta periptera ucrtani su gabariti kapele sv. Duje unutar periptera. Tlocrt kapele sv. Duje vidimo i na tabli 3, koja prikazuje stanje Dioklecijanove palače iz 1920. godine. Na tabli VII – fotografiji koja prikazuje splitsku katedralu gledanu sa sjeveroistočne strane – vidi se krov i dio sjevernog zida kapele. Usporedi: **Lj. Karaman**, *Pitanje odstranjenja zgrade stare biskupije u Dioklecijanovoj palači u Splitu*, »Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku«, god. XLIII, Sarajevo 1920., str.

40–41. i u *Izvyješću o djelatnosti Pokrajinskog Konservatorijalnog Ureda za Dalmaciju i Povjerenstva Dioklecijanove Palače u Splitu do konca godine 1920.*, isto, str. 49, 56–57. Zanimljivo je da se u *Izvyješću Pokrajinskog Konservatorijalnog ureda za 1920. godinu* (str. 56–57) navodi da je nova kapela sv. Duje sagrađena 1764. godine.

84

Na sjednici Povjerenstva Dioklecijanove Palače (za brigu o Palači) 3. XII. 1991. (vidi *Izvyješće o djelatnosti ...*, str. 49), odlučeno je da se od crkvenih vlasti zatraži dozvola za prebacivanje kapelice sv. Dujma iz periptera Mauzoleja u unutrašnjost njegova svoda, tj. u prostor četverokutne niše Mauzoleja.

85

Zahvaljujem na uvidu u Arhiv Konzervatorskog zavoda Goranu Nikšiću i Žani Matulić Bilač.

86

Vidi katalog izložbe *Restauracija umjetnina ... 2000*. Da li je u doba Garagnina na strop postavljen ciklus od osam slika posvećenih Bogorodici, kojih nema na nacrtu iz Petrograda iz 1757. godine?

87

V. Brajević reagirao je na »turenju« kapelice sv. Duje u člancima *Nagrđivanje Mauzoleja*, »Novo doba«, Split 1924., br. 237, str. 4. Don **Frane Bulić** pisao je o »turenju« kapele u člancima *Pitanje oltara sv. Duje*, »Novo doba«, Split, 16. X. 1924., str. 4 i *Popravljanje Periptera tj. sjevernoga kolonata Dioklecijanova Mauzoleja (Stolne Crkve) u Splitu*, »Hrvatska riječ«, Split, 24. XII. 1924. U Arhivu Konzervatorskog odjela u Splitu sačuvani su rukopisi oba članka. Posebno je zanimljiv rukopis članka objavljenog u »Hrvatskoj riječi«, naslovljen *Povlačenje kapele Sv. Duje iz Periptera mauzoleja u njezinu unutrašnjost* datiran 8. XI. 1924., u kojem se građani pozivaju na sakupljanje milodara za podmirenje troškova oko uređenja periptera. Iz napomene u rukopisu doznajemo da je isti poziv na skupljanje milodara bio poslan i u novine »Jadran«. U splitskom Konzervatorskom uredu sačuvan je i rukopis pisma don Frane Bulića Vinku Brajeviću povodom njegova članka u »Novom dobu«. Vidi: Arhiv Konzervatorskog ureda u Splitu, br. 138/24, Predmet: Prijedlog da se zabrani sveć. Don. V. Brajeviću posjećivanje Mauzoleja. Sačuvana su dva dopisa vezana uz izvedbu projekta povlačenja kapele sv. Dujma: dopis br. 142/24 od 28. X. 1924., Predmet: Doprinos crkvinarstva Stolne Crkve u Splitu u iznosu od 7.500 din. za povlačenje kapele Sv. Duje iz Periptera u unutrašnjost Mauzoleja Dioklecijanova, te dopis br. 143/24 od 28. X. 1924., Predmet: Podmirenje troškova za povlačenje kapele Sv. Duje iz Periptera u unutrašnjost Dioklecijanova Mauzoleja. Iz Bulićevih članka i sačuvanih rukopisa u Arhivu Konzervatorskog ureda u Splitu doznajemo o njegovoj angažiranosti na projektu. On je nastojao angažirati i brojne građane Splita oko sakupljanja milodara za popravljanje sjevernog dijela periptera, kolonata Dioklecijanova mauzoleja i za podmirenje troškova za povlačenje kapele sv. Dujma.

88

Ivan Luka Garanjin ostavio je traga i na uređenju unutrašnjosti rapske katedrale za vrijeme dok je tamo bio biskup, prije nego što je premješten u Split. Godine 1757., samo godinu dana nakon što je imenovan rapskim biskupom, posvetio je tri oltara u rapskoj katedrali (sv. Križa, Tijela Kristova i Navještenja) i poklonio joj lijepo izrađen srebrni križ, koji je donio iz Rima. Vidi: **S. Kovačić**, *Garanjin, Ivan Luka*, *Hrvatski biografski leksikon* 4, E-Gm, Zagreb 1998., str. 579–580.

89

Dvije Vidovićeve slike s prikazom oltara sv. Staša iz 1939. (iz fundusa Galerije umjetnina u Splitu) vidi u katalogu *Emanuel Vidović 1870.–*

1953., *Djela iz fundusa Galerije umjetnina*, izložba povodom 130. godišnjice rođenja, prosinac 2000. – siječanj 2001., Galerija umjetnina Split, kat. 35 i kat. 36. Zahvaljujem I. Slade na fotografiji slike objavljenoj u katalogu izložbe pod kat. br. 35.

90

O purifikacijama provedenim u Splitu tijekom 20. st. vidi: **I. Babić**, *Urbana poetika Splita u Dioklecijanovoj palači – protiv purifikacija*, »Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske« 14–15, Zagreb 1988.–1989, str. 48.

91

Izvyješće br. 47 Kons. iz god. 1919.; br. 11 D.P.D. iz god. 1919. i br. 2, 9, 11, 12, 13, 99 P. D. P. iz god. 1920., objavljeno u *Izvyješće Pokrajinskog Konservatorijalnog ureda za Dalmaciju i Povjerenstva Dioklecijanove palače u Splitu do konca godine 1920.*, »Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku«, god. XLIII, Sarajevo 1920., str. 56–57.

92

DAZ, Arhiv bratovština, sv. 92, Bratovština sv. Josipa u Splitu (1734.–1798), str. 46'–47'.

93

O gradnji nove crkve sv. Petra vidi: **S. Piplović**, *Radovi na sakralnim građevinama u Splitu i okolici na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće*, »Kulturna baština« 18, Split 1988., str. 54. O bombardiranju crkve sv. Petra 1944. godine vidi: **S. Piplović**, *Razaranje povijesne jezgre Splita u II. svjetskom ratu*, »Kulturna baština« 15, Split 1984. (dalje: **Piplović** 1984.), str. 128–129.

94

Kronika župe sv. Petra, Župni ured sv. Roka u Splitu, str. 38.

95

O oltaru obitelji Dall'Ara vidi: **K. Prijatelj**, *Glavni oltar bivše župne crkve sv. Petra na Lučcu*, »Kulturna baština« 26–27, Split 1995., str. 61.–66.

96

K. Prijatelj, *Novi prilozi o baroku Splita*, »Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku« II, Dubrovnik 1953. (dalje: **Prijatelj**, 1953.), str. 321; **N. Bezić-Božanić**, *Župa svetog Petra na Lučcu u 19. stoljeću*, »Kulturna baština« 16/21, Split 1991., str. 131–132. Popis slika koje su se nalazile prije bombardiranja u crkvi vidi u: **Đ. Vandura – B. Popovčak – S. Cvetnić**, *Schneiderov fotografjski arhiv Hrvatski spomenici kulture i umjetnosti*, Zagreb 1999.

97

Prijatelj, 1953., str. 321.

98

Piplović, 1984., str. 128–129.

99

P. Petrić, *Lučac u vizitaciji nadbiskupa S. Cosmija. U povodu 300. obljetnice vizitacije 1683.–1963.*, »Kulturna baština« 14, Split 1983., str. 60–63.

100

Fotografiju u ratu stradale slike s oltara sv. Sebastijana vidi u: **Đ. Vandura – B. Popovčak – S. Cvetnić**, nav. dj., str. 80, T. 369.

101

Zahvaljujemo Ivici Crnogorcu, kuratoru splitske katedralne riznice, na pomoći oko izradbe ovog članka.

Summary

Ivana Prijatelj Pavičić – Lovorka Čoralić

Contribution to the Knowledge of Baroque Altars in Split Cathedral

The authors analyse previously unknown documents from the books of the brotherhoods of St Joseph and St Domnius,

Keywords: Split, altar, brotherhood, 18th century

stored in the State Archives in Rijeka. Reading and analysis of these documents provide us with new data relevant to the knowledge of three altars from Split cathedral (Bonino's altar of St Domnius, later St Joseph; the old altar of St Joseph previously located on the site of the present-day Morleiter's altar of St Domnius; and Morleiter's altar of St Domnius) in the period between 1729 and 1799. Furthermore, we learn some new information on the authors who worked together on designing, construction, erection, and preservation of the aforementioned altars. Of particular interest are the data regarding Antonio Licini, the builder of the chapel, and the goldsmiths Matija Traghetta and Ivan Matić.